КУРУЗА ҺАЙНААР ТАРИХА—МҮНӨӨДЭРЭЙ ЗОРИЛГО

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 121 (10489) | 1964 оной май 23, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Москвагаа дамжуулна

Н. С. Хрущев президент ...тай хөөрэлдэбэ

...КСАНДРИ, май 21. ...й тусхай корр.). Н. С. ...тэрээнтэй хамта ябал... хүнүүд май 21-нэй ...хахадта президент Га...дель Насерта, Алексан...айһан газартань айл...

...Хрущев Гамаль Аб...сер хоёрой хоорондо ...оной хөөрэлдөөн боло...буудай Нэгэдэмэл Рес... хүтэлбэрилхы ажал ...шад. Н. С. Хрущевтой ...алсаһан хүнүүд энэ ...өндэ хабаадалсаа.

...лександрида ...һон хани халуун ...улзалганууд

...КСАНДРИ, май 21. ...й тусхай корр. Ф. Носов ...дамжуулна: Арабуудай ...эл Республикын арад ...оветскэ правительствые ...ошо Н. С. Хрущевые ...уунаар угтана.

...нэй 10 час 30 минута. ...убернаторствын ниислэл ...тда тусхай поезд гур...ута соо зогсобо. Вокзал ...оороо сугларһан хүнүүд ...айлшадтаа баглаа сэсэ...барина. Н. С. Хрущев ...т Насер хоёрой ябаһан ...вагон тээшэ хэдэн зуу...үүд гараа һарбайн амар...

...ай эгээн томо промыш...удалдаа наймаанай, пор...од болохо Александри...этэ айлшад ерэбэ. Тус ...эдэн мянган тугуудаар, ...сэсэгүүдээр, Хрущевые ...һан лозунгнуудаар шэ...хэй.

...Хрущев болон прези...серай ябаһан лэ газарта ...хэдэн арбаад мянган ...тон халуунаар тэдэнэ...маршална. «Хрущев!», ...» гэһэн үгэнүүд зэдэлэн ...а.

...ет парламентын ...легаци Япондо

...РОСИМА, май 21. ...й тусхай корр. А. Бирю...амжуулна: А. И. Микоян ...эй Верховно Соведэй бү...утадуудые Осака город...ууаар угтан абаа. Хиро...адар гидропоникын стан...ожо хараба. Удаань де... гэшүүд үзэсхэлэн ...газараараа, эндэхи сү...эрээ суутай болоһон, ...ма арал хүрэбэ.

...мышленность болон ...илгын экономикын ...алаар Бүхэросийска ...зүблөөн болоо

...мышленность болон ба...экономикын асуудалаар ...ссийска зүблөөн майн ...-дэ Кремлиин театр соо ...Партийна болон ажахын ...рилэгшэд, профсоюзуу...түлөөлэгшэд, предприяти ...барилгануудай · экономи...албанай хүтэлбэрилэгшэд, ...истнууд-эдэбхитэд, эр... КПСС-эй ЦК-гай ап..., центральна республи... организацинуудай ха...гата хүдэлмэрилэгшэд ...блөөндэ хабаадалсаа.

...С-эй Центральна Коми...СССР-эй Министрнүүдэй ..., нүхэр Н. С. Хрущевто ...эн бэшэгые зүблөөндэ ...гшад тон ехэ дэбжэлтэ... баталан абаа.

(ТАСС).

ТҮРҮҮШЫН ЗУУН ГЕКТАР

Хуба шара алтан орооһонууд сеялкын һуулга руу урдана. Онохойн совхозой кукурузашадай звеное даагша Гендула Габдулин урэһээ зохидхоноор сеялкэ руу хэжэрхёод, хойноһоонь полимикро-үтэгжүүлгэ нэмэжэ үгэнэ. Иимэ үтэгжүүлгэ мүнөө жэл түрүүшынхеэ хэрэглэнэ. Үрэһээ иимэ үтэгжүүлгээр шанаржуулһанай ашаар урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд эртэ тарилга хэхэ арга олоо.

Өөрынгөө туһалагша Михаил Соболевтой хамта ажаллажа, байгша ондо 270 гектарта машина техникын хүсөөр кукуруза ургуулха гэжэ тэрэ зоригжонхой. Мүнөө 100 гаран гектарынь таригдаад байна. Һайса уһалагдажа, үтэгжүүлэгдээд, эрхимээр элдүүрилэгдэһэн хүрьһэндэ һуулгагдаһан үрэһэн түргэнөөр амидаржа, ашэ гаража эхилнэ.

Кукурузын поли дээрэ үшөө 2 агрегат хүдэлнэ. Нэгэниинь намар хахалагдаһан паар дээрэ лущени хэнэ. Нүгөөдэнь тарилга хэхэ газарые нягтаруулан даража үгэнэ. Мүнөө кукурузашад тарилгаяа борнойлхо хүнгэн борнойнуудые бэлдэжэ байна.

Зураг дээрэ: **Г. Габдулин** кукурузаяа тарижа ябана.

В. НИКОЛАЕВАЙ фото.

Бригадир зэмэтэй бэшэ гү?

Үндэр наһатай боложо, пенсидэ гаранхайнуудшье һаа, урданай коммунист Цымпил Лубсанович Цыренжапов, Цыжиб Цыбжитович Цыбжитов ниитынгээ адууһа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсоно. Эдэнэр Чисаанын совхозой 2-дохи отделени дээрэ ажаһуудаг юм. Мүнөө хоёр үбгэд Ожорһото, Сагаан нуурай 100 таран гектар сабшалан һайн шанартайгаар нэгэ дахин уһалаад байна.

Зүгөөр эдэ нүхэд үшөөл ехэ газар уһалжа шадаха байгаа. Харин отделениин бригадирай урагша абаагүйһөөнь боложо, Хөөлэнтиин нуурай хоолойдо хаалта саг соогоо бариглаагүй. Иигэжэ Бухатын 150 гектар сабшалан уһалагдаагүй байһаар.

Тиигэбэшье нүхэд Цыренжапов, Цыбжитов үбгэд Халяарта ошоод, тэндэхи сабшалан дээгүүр уһа халяажа байна. Могсохоной, тэрэшэлэн Тураасгайн сабшалан һайсахан уһалагдаа. Тэндэхи газарые мүн пенсионер, партиин гэшүүн Чимит Бадмаев, ажахын тоосоото хонишодой бригадын бригадир Намсалма Дулмаева гэгшэд ундалуулжа байна.

Ш. ЦЫВАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Хориин үйлэдбэриин управлени.

Дүн гаргаад үзэхэдэ

Хабарай эртын тарилгын дүн һаяхан Эрхирэгэй совхоздо гаргагдаба. Совхозой 3-дахи отделениин тракторно-тараан ажалай бригада эртын тарилга түрүүлэн дүүргээ. Бүхы хүдэлмэриин шанар эндэ һайн гэжэ сэгнэгдэһэн. Бригадир Тудуп Дондоковой хүтэлбэреэр бригадын механизаторнууд эбтэй эетэйгээр, шударгыгаар ажаллана. Трактористнууд Дамби Дондоков, Леонид Нахомов, Бато Жалсараев, Даша-Дондок Намдаков, сеялкэшэд Цыбикдоржо Цыбенжапов, Ванчик Дондуков, Шойжинима Санжижапов болон бусад үдэр бүри халаанайнгаа даабари холо үлүүлнэ. Энэ түрүү бригадада совхозой дамжуулгын Улаан туг барюулагданхай.

Хоёрдохи отделениин тракторно-тараан ажалай бригадын механизаторнууд баһал эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Эдэнэр эртынгээ тарилга дүүргэжэ байнхай.

Эдэ түрүүшүүлэй хажуугаар совхозой 1-дэхи отделениин механизаторнууд хангалтагүйгөөр ажаллажа, эртынгээ тарилга ехээр унжагайруулна. Отделениин хүтэлбэрилэгшэд поли дээгүүрээ үсөөн ябадаг, тарилгын шухала хэрэгүүдые саг соонь шиидхэдэггүй байха юм.

Тус бригадада механизаторнуудай ажалай журам һула, зарим нэгэниинь хүдэлмэриин үедэ архидадаг, ажалдаа гээгдэдэг. Имэрхүү ябадал тракторист Базар Цыбикдоржиев гаргаа. Теэд эдэ журамгүй хүнүүдтэ саг соонь хэмжээн абтадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй. 1-дэхи бригада совхозоо гэдэргэнь татажа ябана.

А. БАЕНДУЕВ,
инспектор-партийна эмхидхэгшэ.
Улаан-Үдын управлени.

Ургасынь гараса нэгэ жэгдэ, һайн

Яруунын аймагта һүүлэй үедэ шиг нойтон орожо, дулаахан үдэрнүүд игааба. Колхоз, совхозуудай эртын орооһото ургамалай таряалан дээрэ 4—5 хоногой туршада ехэ түргөөр ургаса гаража, ногоон хибэсээр полинуудые бүрхөөбэ. Ургамалай бултайгаад байхада харахада, «Дружба», «Победа» колхозуудай таряалан илангаяа һайн, жэгдэ һууритайгаар ургажа эхилээ. Тарилгань һайн шанартайгаар, нарин зуруудаар, хэрээһэлэн хэгдэһэн аад, нэгэшье далангүй, сэбэр.

«Дружба» колхоздо горохой гараса угаа һайн. Тэндэ 304 гектар горохой полидо хүнгэн борной ябуулагдажа, ургасын хойноһоо түрүүшын харууһалга хэгдэбэ. Мүнөө, ургасын һая гаража байһан үедэ, Яруунын үйлэдбэриин управлениин бүхы ажахынууд таряалангаа үргэлжэдэнь борнойлхо хүдэлмэри эмхидхэжэ байна.

Ц. ДУГАРОВ.

БАЯН УРГАСА КУКУРУЗАШАДАЙ ГАРТА

Адууһа малай ашаг шэмэ дэлбэрүүлхэ шэдитэ ургамалнуудай нэгэн кукуруза гэжэ хүдөөгэй хүн бүхэн мэдэхэ болонхой. Тиимэһээ тэрэнэй баян хэшэгтэ хүртэхэ гэжэ эрхимэй эрхим механизаторнууд тэмсэнэ.

Гектар бүриһөө хэдэн зуун центнер ногоон тэжээл абажа, Буряад орон дотороо суурхаһан кукурузашад — замай залуушад олон. Суулгын совхозой суута механизаторнууд Дамба Жанаев, Николай Кондратюков, Саянай совхозой — Павел Аюшеев, Хүдэриин совхозой — Радна Гонсорунов, Чисаанын совхозой — Дмитрий Грешилов болон бусад кукуруза ургуулха баян дүй дүршэлтэй болонхой. Тэдэнэрэй хүдэлмэриин онол арга бүгэдын шадабари болоно.

Хүдөө ажахыгаа ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ түрүүшын хабар кукурузашад хэзээ хэзээнэйхиһээ оролдосотойгоор ажаллана. Поли дээрээ наг шэбхэ гаргажа, газараа уһалхынгаа хажуугаар минеральна үтэгжүүлгэ, аммиагтай уһа хэрэглэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ кукурузын тарилга эхилээ гэһэн баяртай мэдээсэлнүүд Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Түнхэнэй, Баргажанай үйлэдбэриин управленинүүдһээ ерэнэ. Кукурузашан Дамба Жанаевай звено намар хахалһан паар дээрээ наг шэбхэ ехээр тараажа, лущени хээд, зарим хубиинь уһалаад, үсэгэлдэр тарилгадаа оробо. Тарихадаа минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэнэ. Түнхэнэй «Восточные Саяны» колхозой Дашацырен Осоровой звено гектар бүридэ 2,5 центнер аммиагтай уһа гаргажа, поли дээрээ 1600 тонно наг шэбхэ тараагаад, полимикро-үтэгжүүлгэ хэрэглэн тарилгаяа захалба.

Онохойн совхозой эрхим механизатор Гендула Габдулин газараа бүхыдэнь уһалжа, наг шэбхээр үтэгжүүлээд, мүнөө тарилгаяа хахадлажа байна. Кукуруза тарилгадаа Чисаанын совхозоорхин һайнаар бэлдэнэ. Эндэхи кукурузашан Сысой Павлов гектар бүридэ 20 тонно шэбхэ тараажа, газараа бүхыдэнь уһалаад, тарилгадаа хэзээшье орохоор бэлэн.

Теэд эдэ түрүүшүүлэй хажуугаар тарилгадаа биратай бэлдээгүй, газараашье хүсэд уһалаагүй, үтэгжүүлээгүй байжа байһан кукурузашад дайралдана. Илангаяа Хориин үйлэдбэриин управлениин Анаагай совхозой кукурузашад тарилгадаа мууса бэлдэнэ. Ушар юуб гэхэдэ, совхозой хүтэлбэрилэгшэд кукурузашадые саг үргэлжэ ондоо ажалда һамшаана ха юм. Энэ совхозой дүрбэдэхи фермые эрхилэгшэ нүхэр Доржиев, агроном нүхэр Цыденова гэгшэд мүнөө хүрэтэр кукурузашадаа томилоогүй байһаар. Кукурузын газар уһалагдаашьегүй, тэндэ миил 65 тонно шэбхэ гаргагдаа нэрэтэй. Мүн энэ совхозой 2-дохи фермын кукурузашан Иван Паньков поли дээрээ гектарай орой нэгэ тонно шэбхэ гарганхай.

Кукуруза тарилгада иимэ хайхарамжагүйгөөр хандадаг дээрэһээ Анаагай совхозойхид жэлһээ жэлдэ муу ургаса абана, нёдондо ехэнхи тарилгаяа хуряангүйгөөр, малда гэшхүүлжэ хаяһан. Тиигэжэ совхозой ниитын адууһа мал шэмэтэ тэжээлээр хангагданагүй, жэл бүри олоороо үхэл гарзада ороно, һү шэмэнь татана. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд (директор нүхэр Цыбикжапов) эдэ бүгэдые хаража, мэдэжэ байгаад, тэжээлэй энэ үнэтэ ургамалай баян ургаса абаха талаар зохихо хэмжээ абадаггүйнь гэмшэлтэй.

Иимэрхүү хүтэлбэрилэгшэдэй үшөөл олон байһан уршагһаа республикамнай ниитэ дээрээ кукуруза һайнаар ургуулжа шаданагүй. Түрүү кукурузашадай дүршэл бүгэдын шадабари болоодүй. Олохон ажахынууд кукуруза ургуулха звенонуудые түхэреэн жэлдэ баридаггүй, харин хабарай тарилга хэхэ үедэл томилдог муу заншалтай. Ялахын сагта ургасын хойноһоо харууһалха үедэшье кукурузашадые ондоо хүдэлмэридэ һамшаадаг байха юм.

Энэ жэлдэ республикын колхоз, совхозууд жараад мянган гектарта кукуруза тариха юм. Теэд мүнөө хүрэтэр тэндэ наг шэбхэ гаргаха түсэб холо дүүргэдээгүй байһаар. Энэ хүдэлмэри илангаяа Хориин, Хяагтын, Баргажанай үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Кукуруза ургуулха хэрэгтэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха, тэрэнэй тарилгые эгээн богони болзорто эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай, бүхы кукурузашадай мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго мүн. Нэн түрүүн кукуруза тариха участок бүхэн тусхай эзэтэй, оньһожоруулагдаһан звенонуудта даалгагдаһан байха зэргэтэй. Звено бүхэн технологическа картын, агропаспортын эрилтын ёһоор бүхы хүдэлмэреэ эмхидхэхэ болоно.

Тарилгаяа богони болзорто, квадратно-гнездовой аргаар үнгэргэхын тула кукурузашан бүхэн газараа саг соонь элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэ, сеялкэнүүдээ нарин нягтаар шалган бэлдэхэ уялгатай. Түрүүшүүлэй жэшээгээр тарилгын урда тээ, һүүлээрнь газарай хүрьһэ катогоор нягтаруулан даража үгэхэдэ аша туһа ехэтэй. Үрэһэ тарижа байхадаа, мүн зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэдээ минеральна үтэгжүүлгэ тарааха, ургамалай гараадүй, гаража байха үедэ борнойлхо, уһа сасадаг машинаар уһалха хэмжээнүүд баян ургасын нүхэсэл мүн.

Нялха ошоолүүдтэ элдэб хорхой шумуул, зумбараа, буртаг үбһэн ехэ хоро хүргэдэг. Тиимэһээ ургасын хойноһоо харууһалгые заашье хожомдуулжа болохогүй. Хорхой шумуулнуудтай тэмсэхэ хоро уридшалан бэлдэгдэжэ, саг соогоо хэрэглэгдэхэ болоно. Тэрэшэлэн элдэб аргаар зумбараа хюдаха хэрэгые кукурузашад анхарха ушартай.

Үндэр ургаса абаха хэрэгтэнь кукурузашадые урмашуулха, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Урда жэлнүүдэйхиһээ ехэ ургаса абаһан кукурузашадта нэмэлтэ түлөөһэ тогтоохо, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулһанай түлөө тэдэнние урмашуулха шухала.

Нүхэд кукурузашад! Ороной солото кукурузашан Владимир Первицкиин, мүн республикынгаа замай залуушадай ажалай онол арга оролдосотойгоор шудалжа, энэ жэлдэ баян ургаса абахын түлөө бүгэдөөрөө тэмсэе.

...КОНОМИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРЕЭ БҮРИ ҺАЙНААР ЭРХИЛХЭ!

РСФСР-эй промышленностиин, барилгын экономикын асуудалаар болоһон зүблөөндэ хабаадагшадай Россин Федерациин предприятинууд, барилганууд, проект зохёон табидаг ба эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуудай хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, экономистнууд, технологууд, конструкторнууд, научна хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан

ХАНДАЛГА

...э нүхэдүүд!

...арад өөрынгөө ленинскэ ...хүтэлбэри доро ябажа, ма... дотор коммунис общество ...асари ехэ хараа түсэб бо...т дээрэнь бэелүүлхын тү... сусашагүйгөөр ажаллажа ...уехэ энэ уг зорилго бэе...тула Советскэ Союзай Ком...ти хадаа экономическа гол —коммунизмын материаль...ческэ үндэһэ һуури бай...рилго шиидхэхэ хэрэгтэ хү... болон зөөри хэрэгсэлнүүдые ...элсүүлнэ. «Экономическа ...үндэһэлэгдэн баримталаг...лань, имагтал энэ ушарта ...ые бидэ сэгнэдэгбди» гэжэ ...нин һургадаг һэн.

...ндэ һүтэдэн шүтэхэ үеын ...хойшолонгуудые эрид шууд ...жа, манай парти, нүхэр ...рущев түрүүтэй тэрэнэй ...на Комитет болбол арадай ...хүтэлбэрилхэ ленинскэ ёһо ...ые һэргээн байгуулаад, тэ... хүтжөөнэ, үйлэдбэриин ...лэлээрнь партийна орга...нэдхэн хубилтаһан байна. ...кые хүтэлбэрилхэ шэнэ ...га хадаа предприятинуудай ...үүдые залан ударидаха, ...ахын түсэбүүдые зохёон ...эргэ бүри олон ажалшадые ...а арга олгоо.

Эдэ бүгэдэ гайхамшагта ашаг үрэеэ харуулба. Агуу ехэ гэжэ арад зоноймнай нэрлэхэ ёһоороо нэрлэһэн һүүлшын арбан жэлэй турша соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 2,7 дахин ехэ болоо. Энэмнай бүри 1953 ондо байһан манай томо индустриин хажууда үшөө хоёр шахуу тиимэ томо индустри бии болоһон жэшээтэй!

Хүдөө ажахын талааршье нилээд ехэ амжалта туйлагдаа.

Химиин индустри хүгжөөхэ, хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо хараа түсэб табиһан КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1963 он), февралиин (1964 он) Пленумүүд дэлхэй дээрэ эгээл хүсэн түгэлдэр экономико байгуулха замда горитой ехэ шата болоһон байна. Тиимэ болохолоороо, парти хадаа экономическа зорилгонуудай орёо бэрхэ асуудалнууд сооһоо гол үндэһэн, шиидхэхы зүйлынь тобойсо гаргаа бшуу.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ Россин Федерациин ажалшад горитой хубитаяа оруулна. РСФСР-эй промышленность гансахан лэ 1963 оной турша соо дайнай урда тээхи бүхы табан жэлнүүдэйхиһээ ехэ продукци үйлэдбэрилөө. Долоон жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн уялганууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Нүхэдүүд!

Манай ажал хэрэгүүд бүтээсэтэй һайн. Теэд туйлаһанаараа дашуурхагүй, дутуу дундаа шууд усадхаха, урагшаа түргөөр дабшаха хэрэгтэй гэжэ партимнай һургадаг.

Арадай ажахые хүгжөөхэ, үйлэдбэриин болон капитальна барилгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга боломжо үнэхөөрөөл барагдашагүй ехэ гэжэ манай зүблөөн дээрэ республикын промышленностиин, барилгын экономикын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ үшөө дахин харуулаа. Эдэ арга боломжонуудые үлэмжэ ухаансараар хэрэглэхын тулада предприяти болон барилга бүхэндэ, ажахын болон научна организаци бүхэндэ общестdвын **аша туһа харалсан эгээн бага гаргаша хээд, эгээн ехэ ашаг үрэ туйлаха хэрэгтэй.** Энэ хадаа социалис ёһоор ажахыгаа эрхилэлгын хуули ёһон, партиин табидаг программна эрилтэ мүн.

Бидэ нэн түрүүн бии байгаа арга, нөөсэнүүдээ ашаглаха уялгатайбди. Республикын промышленность болон барилгые хүгжөөхэ талаар арсашагүй амжалтануудай туйлагдаһан байбашье, нилээд олон предприятинууд, барилгын организацинууд үйлэдбэриин хэмжээнэй, нөөсэнүүдэй, ажалай бүтээсын, продукциин шанар ба өөрынь үнын талаар даалгабаринуудаа дүүргэнэгүй. Энэ хадаа олонхи ушарта хангалтагүйгөөр ажахыгаа эрхилдэг, технико-экономическа хүдэлмэриин һула байһанай үрэ дүн мүн. Хэдэ хэдэн предприятинуудта машина болон түхеэрэлгэ ашаг үрэгүйгөөр ашаглагдана, материалнууд, түүхэй эд, электроэнерги, түлишэ хэмһээ ехээр гаргашалагдана, зарим хүдэлмэришэд ажалайнгаа нормо дүүргэнэгүй. Голодоһо таргаһанһаа, хэрэгтэ хэрэггүй гаргашануудһаа боложо нилээд ехэ гарза хохидол ушаруулагдана.

Эдэ арга нөөсэнүүдые ашаглаха, ехэшье, багашье хэрэгтэ нарин нягтаар арьбалалта хэхэ, ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ— энэл даа, нүхэдүүд, үйлэдбэриингөө экономическа ашаг үрые арьбадхаха бодото замууднай. Тиихэдээ эдэ арга нөөсэнүүдые имагтал элирхэйлээд, хэмжээень тодорхойлоод байха бэшэ, мүн тэдэниие түсэблэн байжа хэрэглэхэ шухала.

Гол фондые абаад үзэебди. Машина, станок болон түхеэрэлгые ашаг ехэтэйгээр хүдэлгэхэ ябадалай удха шанарые тайлбарилан харуулһанай хэрэг юу байхаб даа. Тэдэнэй өөрыгөө харюулха арга боломжые оройдоол нэгэ процентээр дээшэлүүлээд байхада, мүнөө РСФСР дотор жэл соо хэдэн зуугаад миллион түхэригэй али бүхы продукци үлүү ехээр бүтээн гаргаха гэһэн удхатай. Гэхэ зуура һүүлшын жэлнүүдтэ зарим предприятинуудта продукци ехээр бүтээн гаргалгын ябаса гол фондын ургалтын ябасаһаа тээгдэнэ гэхэ гү, али, экономистнуудай хэлэдэгэй ёһоор, фондын өөрыгөө харюулгань бага боложо байна. Бүхы халаануудта машина, түхеэрэлгэнүүдээ бултыень хүдэлгэһэн, үйлэдбэриин талмай, машина, түхеэрэлгэнүүдээ ехэ ашаг үрэтэйгөөр ашагладаг газарта гол фонд өөрыгөө эгээн ехээр харюулдаг гэжэ шэнжэлэлгэ харуулна.

Жэшээлхэдэ, бүхы РСФСР дотор прокатна стан, доменно болон мартеновскэ пеэшэнүүдые ашаглалга саг үргэлжэ һайжарна. Гэбэшье тэдэнэй хүдэлмэриин ашаг үрэ ондо ондоо байна. Челябинска областьдо металлургиин хоёр предприяти — Магнитогорско комбинат ба Челябинска завод хүдэлдэг. Магнитогорско комбинат продукциин өөрынь үнэ саг үргэлжэ хямдаруулдаг, түсэбһөө гадуур ашаг олзо абадаг, харин Челябинска завод нөөсэлгын түсэбөө хэдэн миллион түхэригөөр дүүргэдэггүй байха юм. Яахадаа иимэ юумэ үзэглэнэб? Челябинска заводто доменно пеэшэнүүдэй арга боломжые ашаглалгын коэффициент муу, кокс болон түмэрэй хаядаһан үлүү ехээр гаргашалагдадаг. Хэрбээ РСФСР-тэхи бүхы мартеновскэ пеэшэнүүдэй, прокатна стануудай миин байлгые оройдоол нэгэ процентээр доошолуулбал, оромнай жэл соо 505 мянган тонно булад, 370 мянган тонно прокат нэмэжэ абаха бшуу.

Бусад түхэлэй түхеэрэлгын талааршье иигэжэ тоолон гаргажа болохо юм. Хэрбээ түхеэрэлгээ ашаг ехэтэйгээр хэрэглэдэг болоо һаа, тэрэнэй хүдэлхэ сагыень ехэ болгоо һаа, продукци улам ехээр бүтээхэ, тэрэниие үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг гаргашануудые бага болгохо туйлай ехэ арга боломжотой байһамнай энээншьегүйгөөр эли болоно.

Мүнөө үеын эрхэ байдалда **эрьесын зөөри хэрэгсэлнүүдые, түбхын түрүүн түүхэй эд, материалнуудые гамтайгаар гаргашалха гээшэ улам ехэ удха шанартай боложо байна.** Промышленна продукци үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг бүхы гаргашануудай дүрбэнэйнь гурбан хуби түүхэй эд болон материалнуудта, түлишэ болон электроэнергидэ хүртэнэ. Түүхэй эд болон материалнуудай гаргашые оройдоол нэгэ процентээр бага болгобол, хэдэн зуугаад миллион түхэригэй продукци нэмэжэ абаха арга боломжо олдохо бшуу. Үнэхөөрөөшье, багашье һаа, үнэтэй сэнтэй хэрэг лэ!

Гэхэ зуура металл болбосоруулха үедэ машина бүтээлгэдэ дунда зэргээр — 20 процент, тракторна ба автомобильна промышленностьда 30-һаа 55 процент хүрэтэр металл миил хаягдашадаг байна.

Иимэ гарзын шалтагаануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, хуушаршаһан нормативуудые хэрэглэдэг ябадал болоно. Материальна зөөри хэрэгсэлнүүдые гаргашалха, эрдэм ухаанай ёһоор үндэһэлэгдэһэн нормонуудые байгуулха, килограмм булад, нефть, хүдөө ажахын түүхэй эд бүхэниие болон бусад продуктнуудые, электроэнергиин киловатт-час бүхэниие гамтайгаар, ухаансараар хэрэглэхэ гээшэ манай хойшолуулашагүй зорилго мүн. «Хэрбээ цех соо гамтайгаар гаргашалдаг хүнүүд бии һаа, амжалташье бии байха» гэжэ дэмы хэлсэдэггүй.

Бодото байдалай харуулһанай ёһоор, материальна зөөри хэрэгсэлнүүдые гамтайгаар гаргашалха ябадал химиин продуктнуудые хэрэглэлгэтэй нятта холбоотой. Синтетическа материалнуудта, нэн түрүүн тэдэнэй

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Политическэ һуралсал

ҺҮҮЛШЫН ХЭШЭЭЛЭЙ УРДА ТЭЭ

Хүдөөгэй ажалшад политическэ һуралсалда ехэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болонхой. Жэшээнь, Ярууның аймагай колхоз, совхозуудай ажалшад элдэб һургуули, кружогууд, семинарнуудта һуралсадаг. Энээндэ хоёр мянгаад хүн эрдэмээ дээшэлүүлнэ. Колхоз, совхозой үйлэдбэриин экономико шудалха гурбан семинар, КПСС-эй түүхэ шудалха 5 кружок, хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономико шудалха 9 кружок, промышленна предприятиин, барилгын ба худалдаа наймаанай экономико шудалха 6 кружок, коммунис хүмүүжүүлгын 7 семинар, эхин шатын 42 һургуули гэхэ мэтэ байгуулагдаһан байгаа.

Экономикын эхин шатын һургуулинуудта гол түлэб малшад, таряашад болон механизаторнууд һуралсаа. Эдэнэр колхоз, совхозой үйлэдбэриин экономико шудалаа.

Бүхы кружогууд, семинарнууд болон һургуулинуудта эдэ үдэрнүүдтэ дүн гаргалгын хэшээлнүүд болобо. Һуралсалай энэ жэлдэ «Дружба» колхозой партийна организацида политическэ, экономическа һуралсал һайнаар эмхидхэгдээ гэжэ элирээ. Эндэ элдэб янзын 16 кружок, хоёр семинар хүдэлөө. Парткомой дэргэдэ колхозой үйлэдбэриин экономико шудалха семинар хүдэлһэн байна. Колхозой түрүүлэгшэ Н. А. Пелихов энэ семинарые хүтэлбэрилдэг байба. Эндэхи семинарай 5 хэшээл болоо. Энээн дээрэ олон шухала темэнүүд үзэгдөө гэбэл: абаһан продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха, хүдөө ажахын техникэ хүсэдөөр ашаглаха, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай болон бусад асуудалнуудые семинарнууд дээрэ хэлсэдэг байба. Колхозой отделенинүүдые даагшад, мэргэжэлтэд энээндэ һуралсадаг байгаа. Ерэхэ жэлдэ энэ семинар хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ юм.

Экономикын эхин шатын һургуулинуудта колхозой ажахын экономико шудалһан байна. Эндэ эхэнхидээ малшад, таряашад һуралсадаг гэжэ дээрэ хэлэгдээ һэн. Эндэ иимэ темэ: гидропонно аргаар таряа ургуулха тухай, хэмэл һү хэхэ онол аргатай танилсаха мэтын асуудалнуудые шудалдаг байба. Эдэ онол арганууд мүнөө үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнхэй. Ногоон тэжээл ургуулжа, тугал, хурьгадта эдюулхэдэ угаа һайн байһыень бодото байдал харуулаа. Мүнөө жэлдэ түлнүүдэй хорохо ябадал һурагггүй үсөөн байгаа. Мүнөө энэ колхоздо 100 эхэ мал бүхэндэ 77 түл абтанхай. Энээнэй урда тээ эндэ иимэ үрэ дүн туйлагдаагүй һэн. Мүнөө энэ колхоздо үдэр бүри 500—600 килограмм хэмэл һүн бэлэдхэгдээд, тугалнуудта уулгагдана. Энээнэй ашаар 200 килограмм һайн һүн алмагдана.

Энэ колхозой партийна организацида һайнаар хүдэлдэг пропагандистнар олон. Жэшээнь, Б. Цырендылыков, А. В. Вахрамеев, С-М. Шагдаров гэгшэд эдээнэй тоодо ороно. Эдэнэр хамтадаа 18 хэшээл үнгэргөө.

Мүн «Коммунизм» колхозой партийна организаци политическэ гэгээрэлэй һуралсалые яһала һайнаар эмхидхэһэн байна. Программаар хараалагдаһан материалнуудые шудалхадаа тэдэнээ колхозойнгоо гол шухала зорилгонуудтай нягтаар холбодог һайн заншалтай. Малшадай һуралсадаг экономическа кружогуудай пропагандистнар нүхэд Митыпов, Цыбикжапова гэгшэд хэшээлээ үнгэргэхэдөө колхозойнгоо түрүүшүүлые урижа, үгэ хэлүүлдэг болонхой. Жэшээнь, колхозой, аймагай түрүү һаалишан нүхэр Лыктынова колхозой һаалишадай үмэнэ үгэ хэлэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ һаалишан үнеэн бүриһөө 2771 литр һү һаагаа юм. Коммунис ажалай ударник түрүү хонишон нүхэр Самнилова хонишодто өөрынгөө дүй дүршэл тайлбарилжа үгөө. Эдэнэрые дагагшад энэ колхоздо олон болонхой.

Колхозой ветеринарна врач нүхэр Цыбикжапова гурбадахи жэлээ пропагандистаар хүдэлнэ. Хүн зонтой хөөрэлдэхэдөө, хэшээлнүүдээ үнгэргэхэдөө энэ нүхэр һайн талаһаа бэеэ харуулаа. Тиимэ дээрэһээ хүн зоной дунда хүндэтэй болонхой. Колхозой главна агроном Н. Ц. Аюшин пропагандистынгаа уялга һайнаар дүүргэжэ ябана. «Комсомольский» совхозой партийна организаци нёдондо жэлэйхидэ орходоо һурагггүй һайнаар партийна һуралсал эмхидхээ гэжэ тэмдэглэмээр.

Ярууның колхоз, совхозуудай партийна организацинуудта олониитын хүсөөр политическэ гэгээрэлэй гурбан кабинет хүдэлжэ байнхай. «Дружба» колхозой партийна организациин дэргэдэ хүдэлдэг багша нүхэр Князевай ударидадаг кабинедэй ажал хэрэгые һайшаамаар. Пропагандистнар болон бусад соёлшодтой хамтараад, энэ багша ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг, семинар болон һургуулинуудта методическа туһаламжа үзүүлдэг юм. Мүн «Коммунизм» колхозой партийна организациин дэргэдэхи кабинедэй хүдэлмэри тушаа һайн үгэ хэлэлтэй.

Пропагандистнарые шэлэн олохо хэрэгтэ партийна организацинууд ехэ һаналаа табидаг болонги. Аймаг дотор хүдэлжэ байгаа 96 пропагандистнарай 62-ынь партиин гэшүүд ба кандидадууд болоно. Эдэнэрэй 66-ниинь дээдэ эрдэмтэй. Энэ хүдэлмэридэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанарай олбороо хабаадалсадагынь һайшаалтай. Гадна олон хүнүүд ниитын энэ даалтабари үнинэй дүүргэжэ ябадаг, тиимэ тула дүршэл ехэтэй болонхой. Жэшээнь, Ц-Ж. Ш. Ширабон, Н. И. Бурдуковская, Л. Ф. Шишкова, Ц-Ж. Б. Гончиков болон бусад 5—8 жэл соо ото хүдэлжэ ябана. Мүн залуу мэргэжэлтэдэй дундаһаа олон нүхэд: Шарапов, Вахрамеев, Цыбикжапов, Терентьева, Очиров, Амасырова болон бусад энэ ниитынгээ уялга нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэдэг зон.

Һуралсалай жэлэй турша соо пропагандистнарай семинар үнгэргэдэг болонхойбди. Парткомой дэргэдэ 4 иимэ семинар үнгэргэгдөө. Олониитэ ажалшадта теориин, экономикын болон бусад асуудалнуудые яажа гүн гүнзэгыгөөр ойлгуулхаб гэжэ хөөрэлдэдэг байнабди. Энээнһээ гадна пропагандистнарта методическа туһаламжа үзүүлэгдэдэг. Зарим партийна организацинууд олониитын хүсөөр хүдэлхэ кабинет нээгээд, пропагандистнарта туһалдаг болонги. Дүй дүршэл тухайдаа эдэнэрэй хөөрэлдөөн мүн лэ ехэ туһатай гэжэ һанагдана.

Политическэ гэгээрэлһээ гадна аймаг дотор мүн ондоо янзын һуралсал эмхидхэгдэнхэй. Механизаторнуудай бүгэдэниитын һуралсалда олон хүн хабаададаг, элдэб һургуулинуудта заочноор һурадаг хүнүүд олон.

Эдэ бүгэдын хажуугаар политическэ һуралсалда тохёолдодог дутагдалнуудые тэмдэглэлтэй. Зарим партийна организацинуудай зүгһөө хиналта шалгалта хэдэггүй дээрэһээ зарим пропагандистнар даалгагдаһан хэрэгтээ харюусалтагүйгөөр хандана. Һуралсалай жэлэй эхиндэ Ярууның совхоздо экономико шудалха кружок эмхидхэгдээ һэн. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгшээр тус совхозой главна агроном Н. М. Гударев томилогдоһон байгаа. Энэ нүхэр семинарай нэгэ хэшээл үнгэргөөд лэ орхёо. Тэрээнһээ хойшо эндэ абяа шэмээгүй болоо һэн. Энэ партийна организациин олон пропагандистнар хэшээлээ оло дахин таһалдуулһан байха. Энэ шалтагаанһаа боложо, партийна һуралсал эндэ муугаар эмхид...

Эндэхи совхозой парткомой ... тарь нүхэр С. Л. Козлов эд... һанаа амарханаар хаража ... Мүн Нарһатын совхоздо эконо... һуралсал муугаар эмхидхэ... Иимэ жэшээнүүдые тоолохо... һаа, Ярууның бусадшье али... дай партийна организаци... нэрлэжэ боломоор.

Мүнөө жэлэй һуралсалай ... нэгэ дутагдал юуб гэхэдэ, ... ческа эрдэм дэлгэрүүлхэ хэр... галтагүйгөөр эрхилэгдэнэ. Үй... риин экономико шудалха ку... һургуули болон семинарнуу... үсөөн байһан зандаа. Һура... ерэхэ жэлдэ энэ алдууе ... хэмжээнүүд абтаха. Экономи... далха хэрэгтэ һаналаа таби... ла. Хүдөө ажахын хүдэлмэр... дые экономикын эрдэмдэ һур... үйлэдбэреэ ашаг ехэтэй ... хэрэгтэнь туһалха зорилготой...

Партийна һуралсалда мүнө... тэды дүн гаргагдабашье, һур... үргэлжэлһөөр. Партиин ЦК-гай ... ралиин Пленум дээрэ КПСС-эй ... гай секретарь нүхэр М. А. Су... хэһэн элидхэл хүнүүд шудалжа... на.

Е. ЗОЛТО...

Ярууның хүдөөгэй партко... соёл сурталай таһагые даагша... орлогша...

ТҮРҮҮ ҺААЛИШАДАЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛ БҮГЭДЫН ШАДАБАРИ БОЛГОХО

АРЮУХАН СЭДЬХЭЛ, АЛТАН ГАРНУУД

Эгээл эндэ Эрхирэг тосхоной фермэ дээрэ манай нүхэр Сандак Гураев һаалишанаар хүдэлжэ, айл аймагтаа, аха дүүнэртэ алдар суутай болонхой. Хэрбээ хэдэн жэлэй урда тээ эрэ хүнэй хүнэг бариад, үнеэнэй дэргэдэ «дэлэн эльбэжэ, дүрбэн хүхэ шобторжо» байхыень хараа һаа, хэншье гайхаха байгаа. Теэд мүнөө һаалишанай хүндэтэ уялгые эрэшье, эхэнэршье хүн илгаагүй дүүргэнэ ха юм. Нигэжэ сагаан эдеэгээ үбэлзунгүй ехэ болгожо, тоһо, һү, тараг зөөхэй ехээр абахын түлөө тэмсэгшэд эгээл хүндэтэй, эгээл эрхим нүхэд гэжэ тоологдоно. Ушар иимэһээ Сандак Гураевай нэрые һаалишанай дунда харахадаа: «һайнши даа, минии нүхэр!» гээд, хамаг сэдьхэлһээ омогорхон хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Сандак Норбоевич гушаад наһанай, худэр шамбай бэетэй хүн даа. Нара һалхинда ябажа, хүрин улаан болошоһон шарайень харахадаа бүришье залуухан гэжэ һанамаар. Теэд ажалша бэрхэ хүнэй сэдьхэл һанаанииншье, зүһэ үнгэншье, ондоо байдаг шуу. Мүнөөшье, эреэн, марьяан гунжадтаа үбһэ гү, али бүрдүүг үгэжэ, саб сагаахан, хүнэгүүдые бариад «һаа, һэш» гэжэ ябахыень харахадаа ямар «арюухан сэдьхэл, алтан гарнууд» гээшэб гээд баясан хэлэмээр.

— Хатуухан хабарые үнгэргэбэбди даа. Үбһэ, тэжээлшье дутамаг байгаа. Тиибэ ябашье буруу, тугалнуудаа «борьбо дээрэнь бордойлгожо», хүхэ ногоондо гаргабабди. Энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө һү ехээр һаажа, абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын түлөө бүхы хаба шадалаараа тэмсэжэ байнабди,—гэжэ Сандак Гураев хэлэбэ.

Энэ тэмсэлэй охин соо Сандак Гураев муу бэшэ амжалта туйлажа, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсана.

Ягаад, ямар аргаар һаалишан Сандак Гураев амжалта туйланаб? Урдань һү һаалини фермэдэ мал адуулжа байһанаа, үнгэрһэн намар 14 үнеэ даажа абаад, һаалишан болоһон юм. Һаалишан болохо хүсэл эрмэлзэлгэ Сандак Норбоевичой сэдьхэл һанаае үнинэй эзэлдэг һэн. «Хүнэйл хэдэг ажал ха юм» гэжэ тэрэ нэгэнтэ бэшэ бодогшо бэлэй. Теэд хамаг юумэн хүнэй һанаагаар бэшэ, хүсэл оролдолгын ашаүрэ бшуу. Түрүүшэгээр шэнэ ажалдаа дадажа ядажа, хэды бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдобошье, «зориһондоо хүрэхэ, зууһанаа алдахагүй» нүхэр байшоо.

Нэн түрүүндэ үнеэдээ зүбөөр харууһалха, шанартай һайн тэжээл саг соонь үгэхэ гэжэ оролдодог. Илангаяа түрүүшынхеэ тугаллаһан гунжан үнеэдтэ тусгаар анхарал хандуулагдана. Сандак Норбоевич иимэ үнеэдые тэжээлэй рационой ёһоор, һү ехэ багаар үгэдэгыень хаРалсажа, бэеынь шэгнүүртэй тааралдуулан элдэб тэжээл үгэдэг юм. Жэшээнь, үбэлдөө эндэхи фермын үнеэд 8—9 килограмм хэршэгдэжэ буйлуулагдаһан һолоомо, 15 килограмм силос, 20 килограмм бурдууг гэхэ мэтые абадаг байгаа.

— Энэмнай бага гээшэ ааб даа. Арайхан гэжэ тэжээлэй 4 единицэ болоно ха юм. Шадаал һаа, шэмэ шүүһэ ехэтэй тэжээл саг соонь, ехээр эдюулхэдэ һү ургалтань али бодо дээшэлдэг,—гэжэ тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

Тэжээлэй хэды ехэ дутамаг байбашье, энэ жэлдэ бүдүүн тэжээл, һолоомо гэхэ мэтые буйлуулжа үгэхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. Һолоомо хэршээд, бүлеэн уһаар дэбтээжэ эһээгээд, бурдууртай холёод үгэхэдэ һайн гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Энэ аргые Сандак Гураев, тэрэнэй нүхэд совхоз дээрээ түрүүлэн хэрэглэһэн байна. Мүн үнеэдтэ элдэб минеральна тэжээл, тэжээлэй дабһан гэхэ мэтэ саг соогоо үгтэжэ байдаг. Иимэ тэжээл абахадаа үнеэд ехэ уһа уудаг, һүниинь хараа байса дээшэлдэг.

Эрхирэгэй совхозой түрүү һаалишад Елена Базаржановна, Дулма Ширапсынгеева гэгшэдэй дүй дүршэл шадамараар хэрэглэжэ, «үхэрэй шабааһанай үнэрһөө айнгүйгөөр» хүдэлхэ зуураа Сандак Норбоевич үнеэдые зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалха, зүбөөр эдеэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулдаг.

Эрхим һаалишадай хүдэлмэриин үшөө нэгэ нюуса юуб гэхэдэ, үнеэдээ зүбөөр, нэгэл сагта һаадаг заншалтай. Фермэ дээрэ тусхай гурим нарииваар сахигдана. Үдэртөө үнеэдээ гурба дахин, түрүүшынхеэ тугаллаһан үнеэдые 4 дахин һаадаг юм.

Һү ехээр һаахатайгаа хамта үдхэн, тоһолиг һү ехээр абажа гүрэндэ тушаахые оролдоно. Тоһолиг һүнэй үнэ сэнгшье дээгүүр байдаг ха юм. Тиимэһээ эндэхи һаалишад хоёр хүнэгтэ үнеэдээ һаажа, һүүлшынгэз үдхэн һүеэ гүрэндэ тушаадаг. Шэнгэн һүеэ тугалнуудта уулгадаг байна. «Манай Сандак Гураев тоһолиг, сэбэр һү гүрэндэ тушаажа, нэгэнтэ бэшэ магтаалда хүртэһэн байха» гэжэ нүхэдынь хэлэдэг.

Буряад зоной хэлсэдэгэй ёһоор, «тоһо эдихэ хэшэгтэй, торго үмдэхэ буянтай» хадаа эрхирэгэйхид сэдьхэл зүрхэн хоёртоо сэсэг ургуулһан мэтэ, зориг дээрэ зориг нэмээн ажаллажа, энэ үрэжэлтэ хабарые үнгэргэжэ байна.

Фермын һаалишад барандаа нэгэн һаналтайгаар, нэгэн хүн шэнгеэр бэе бэедээ туһалалсан хүдэлдэг. Шамбай худэр бэетэй Сандак нүхэрнайшье һаалишан һамгадай хоёр зөөхэ үбһые нэгэ ябахадаа үргэлөөд орожо ерэдэг. Тиимэһээ наһажаал һаалишадта ходоодоо туһалхадань, тэдэнэр мүн Сандагта һайн һайхан сэдьхэлэй үгэнүүдые хэлэжэ, ядаһан юумэндэнь туһалжа байдаг. Энэмнай шэнэ коммунис ёһоной заншал гээшэ ааб даа. Түрүүшээр зарим үнеэдые эбэлгэжэ ядахадань урданай һаалишан Дулмажап Ширапсынгеева тэрээндэ заажа үгэжэ, сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэдэг һэн.

Үдэр сагай үнгэрхэ бүри Сандак Гураев «һанаһан хэрэгээ орхингүйгөөр, һарбайһан гараа татангүйгөөр» дуратай ажалдаа бүхы хүсэлөө табижа ажаллана. Совхозой жара гаран һаалишадай дунда мүнөө Сандак Гураев хоёрдохи һуури эзэлнэ. Эрхим һаалишан Д. Ширапсыгеевагай һүүлээр «мүрыень гэшхэжэ» ябахада муушье бэшэ гээшэ ааб даа.

Энэ жэлэй түрүүшын 4 һарада нүхэр Гураев үнеэн бүриһөө 770 килограмм һү һаанхай. Амжалтата ажалаараа тэрэ коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Иимэ нүхэдэй эрмэлзэлгын ашаар энэ совхозшье һү һаалгаяа һара бүри дээшэлүүлнэ. Нүхэр Цырен Амбаевай, Харитон Манжуевай эрхилдэг фермынхид илангаяа һайн амжалта туйлана. Мүнөө Эрхирэгэй һаалишад һү һаалгаар хахад жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө шармайн оролдоно. Энэ оролдолгонь амжалтатай байхань лабтай.

Мүнөө арюухан хабарай аятай зохид үдэрнүүд Эрхирэгэйшье малшадай сэдьхэл зүрхые хүдэлгэнэ. «Үрэжэлтэ хабар», «Хэшэгтэ хабар» гэжэ тэдэнэрэй хэлсэдэгынь зүб. Энэмнай партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ харгы замай түрүүшын хабар ха юм.

Ц. ДАМБИЕВ.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ХАЖУУГААР...

Ажалша малша хүн тухай хөөрэхэдөө, тэрэнэй туйлаһан амжалтые тоо баримтануудаар элирхэйлдэг гээшэбди. Эгээл иимэһээ бишье энэ хөөрөөгөө тоо баримтануудаар эхилхэмни.

Бэшүүрэй совхозой хоёрдохи отделениин Хонхолын фермынхид байгша оной дүрбэ һарада үнеэн бүриһөө 540 литр һү һаажа, совхоз соогоо түрүү һуурида гараба. Тиихэдэ апрельдэ 136 литр һү һаажа, совхозой дирекциин, парткомой болон хүдэлмэришэнэй комитедэй дамжуулгын Улаан туггаа гурбадахяа хүртэбэ.

Эгээл энэ Хонхолын фермэдэ ажалаараа шалгарһан түрүү һаалишан Зэбэлма Цыдендажапова хүдэлдэг юм. Энэ нүхэрнай жэлэй эхинһээ хойшо дүрбэ һарын хугасаада үнеэн бүриһөө 704 литр һү һаагаад байна ха юм.

Хонхолын фермынхид хайшан гэхэдээ һү ехээр һаанаб? Энээн тухай һаалишан Зэбэлма Цыдендажапова иигэжэ хөөрэнэ:

—Сэхыень хэлэхэдэ, һү һаалга хадаа манай һаалишадай гарта ха юм. Имагтал оролдохо хэрэгтэй. Бидэ үдэрэй хүдэлмэриин гуримые нариинаар сахидаг гээшэбди. Үглөөнэй 5 сагта ходоодоо һаалгаяа эхилдэгбди. 7 сагта үнеэднай бэлшээридээ гарадаг. Үдэрэй час багаар бидэ бэлшээри дээрэ ошожо, үнеэдээ һаадагбди. Үдэшын һаалга 7 сагта эхилдэг. Мүнөө үбһэн дууһанхай гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ бурдууг худхажа, үдэшэлэн үнеэдтээ уулганабди.

Манай 9 һаалишад нэгэл хүн шэнгеэр ажалаа хэхые оролдодог гээшэ. Энээниие бидэ амжалтын энэ үндэһэн гэжэ тоолдогбди. Юуб гэхэдэ, эбтэй эетэй коллектив ямаршье хүдэлмэридэ диилдэнгүй, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлжэ шададаг ха юм даа.

Эбтэй эетэй коллектив... һаалишан Зэбэлма Цыдендажапова тон зүб хэлэнэ. Энээн тухай эндэхи Мотнягай фермынхид бодожо үзэхэ ёһотой. Илангаяа Гутайн һаалишад һүүлэй үедэшье ажалайнгаа эршэ нилээдгүй һуладуулаанхай. Һая болотор энэ фермынхид совхоз соогоо түрүү һуурида ябаһан юм. Харин мүнөөдөө тэдэнэр хойшоо гарантуу.

Хонхолын фермынхидэй ажал бүгэдэндэ жэшээ боложо үгэнэ. Тиигэбэшье тэдэнэй амжалта бултанай хэрэг боложо шадаагүй. Юуб гэхэдэ, Бэшүүрэй совхоз энэ жэлэй түрүүшын хахадта гүрэндөө 6360 центнер һү худалдаха түсэбтэй. Харин Майн 1-нэй мэдээнэй ёһоор эндэхид үшөө 2839 центнер һү худалдаха болоно.

Энэ үедэ совхоз гүрэндөө сүүдхэ бүридэ 30 центнер һү худалдана. Энэмнай тон бага гээшэ. Хэрбээ сүүдхэдээ 45—50 центнер һү тушаажа байгаа һаа, совхоз хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадаха байна. Тиимэһээ тус совхозой бүхы малшад, хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд һү абалган тушаа анхаралаа онсо хандуулха уялгатай. Түрүүшүүлэй туйлаһан амжалтые улам саашадань дэлгэрүүлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Л. ГОМБОЕВ.

Мухар-Шэбэр.

ТООСООН—АЖАЛШАДАЙ ҮЗЭМЖЭ...

(Партиин Улаан-Үдын горком коммунистнуудайнгаа урда тоосоно)

Арад зоной ажаһуудалай эрилтые дүүрэн һайнаар хангаха асуудалда парти, правительствын зүгһөө онсо анхарал хандуулагдадаг. Жэл ерэхэ бүри шэнэ гэрнүүд олоор баригдажа, тэдэндэ ажалшад зөөжэ, ороно. Арад зоной ургажа байгаа эрилтые дүүрэн һайнаар хангахын тула магазин, столовонуудай тоо олошоруулагдана, коммунальна ажахын предприятинууд шэнээр нээгдэнэ. Городой ажалшадай ажаһуудалай эрилтын хэр зэргээр хангагдажа байһые элирүүлэн тодорхойлхо, энэ хэрэгые саашадаа һайжаруулхын тула юу хэхэ, ямар хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ талаар ажалшадай өөһэдынь һанамжа, дурадхал шагнаха зорилгоор партиин горком городой промышленна предприяти, барилгын организаци, транспортын хүдэлмэришэдэй урда һаяхан тоособо.

«Ажалшадай ажаһуудал һайжаруулха талаар городой партийна организациин хүдэлмэри тухай партиин горкомой тоосоон» тэһэн асуудал промышленна предприяти, барилгын, автомобильна, түмэр замай транспортын партийна организацинуудай суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ асуудалаар партиин горкомой бюрогой гэшүүд городой ажалшадай урда тоособо. Мяханай комбинадай, мебельнэ болон модо болбосоруулгын комбинадай, «Электромашина» заводой, түмэр замай отделениин, шэлэй заводой дэргэдэ эмхидхэгдэһэн тоосоое зүбшэн хэлсэлгэдэ эндэхи коммунистнуудһаа гадна, бусад предприятинуудай партийна организацинуудай гэшүүд хабаадалсаһан байна.

Городой ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ дүүрэн һайнаар хангаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ, олон хэмжээн абтана. Гэхэтэй хамта, энэ хэрэгтэ үшөө горитой дутагдал бии байһаар. Арад зоной культурна ажаһуудалай эрилтэ хангаха үүргэтэй предприяти, организацинуудай хүдэлмэри зарим тэды дутагдалтай, тэдэнэй тоо үшөө үсөөн. Коммунальна хангалгын нёдондо жэлэй түсэб 78,8 процент дүүргэгдэһэн байна. Гэр байранууд удаанаар, заримдаа муу шанартайгаар баригдана. Хүүгэдэй эмхи зургаанудай тоо мүн лэ үсөөн байһаар.

Энэ асуудалаар городой партийна организациин тоосоо шагнаһан коммунистнууд шиидхэгдэхэ ёһотой олон асуудалда анхаралаа хандуулба, хэдэн дурадхал оруулаа. Коммунистнуудай ажаглалта, дурадхалнууд, тэмдэглэһэн зүйлнүүд тухай доро хэлэгдэнэ:

Мяха-консервын комбинадта—эндэхи коммунистнуудһаа гадна, мелькомбинадай, промкомбинадай, Заудинск станциин, һургуулинуудай болон бусад предприяти, организацинуудай коммунистнууд олоор сугларжа, горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **С. М. Хабаловай** тоосоо шагнаба.

Шэнэ гэрнүүдэй барилга түргэдхэхэ, медицинскэ хангалга, худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулха тухай олон коммунистнууд тэмдэглээ. Больничнэ 5-дахи нэгэдэлэй главна врачай уялга дүүргэгшэ **Гармаев** үгэ хэлэхэдээ, арад зоной бэеын элүүрые хамгаалха асуудалда гол анхарал хандуулба. Мяханай комбинадай райондо типовой больница үгы байһаар, тиимэһээ медицинскэ хангалга үзүүлхэ хэрэгтэ бэрхэшээл тохёолдоно гэжэ хэлэбэ. Эндэ типовой больница бариха шухала гэһэн дурадхал тэрэ оруулаа.

Барилгын унжагайруулагдадаг, гэр байрануудай, хүүгэдэй эмхи зургаануудай муу шанартайгаар баригдадаг тухай комбинадай замкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Харитончик** тэмдэглэбэ. Городой 31-дэхи һургуулиин байшан бага, тиимэһээ һурагшад гурбан халаанда һуралсана. Энэ дутагдал усадхахын тула шэнэ һургуули бариха хэрэгтэй гэжэ багша **Иванова** тэмдэглээ.

«Электромашина» заводой коммунистнуудай урда партиин горкомой бюрогой гэшүүн нүхэр **Д. В. Кочетов** тоособо. Городой ажахын культура һайжаруулха, хүгжөөхэ талаар ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгөөр хөөрэжэ үгөө, бии байһан дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ анхаралаа хандуулаа.

Улаан-Үдын үйлсэ, талмайнуудые ногооруулха, болбосон түхэлтэй болгохын тула жэл бүхэндэ ехэ ажал хэгдэнэ. Энэ ажалда олониитэ хабаадалсажа, ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта, ажалшадай культурна, ажаһуудалай эрилтэ хангаха хэрэгтэ горитой дутагдал бии байһаар. Энэ дутагдал усадхаха, үйлэдбэриин культура дээшэлүүлхэ, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохын тула хамтаараа ямар ажал хэхэ тухай ехэ хөөрэлдөөн болобо.

— Партийна организацинуудай урда партиин горкомой тоосожо эхилһэниинь ехэ һайшаалтай,—гэжэ кран бүтээлгын цехэй мастер **Додонов** хэлэбэ. Городой гүйсэдком, Железнодорожно районой Соведэй гүйсэдком үйлсэ, талмайнуудые асфальтаар хушаха, болбосон түхэлтэй болгохо асуудалаар багаар һонирхоно гэжэ шүүмжэлээ.

Заводой территори, цехүүдтэ ариг сэбэрые сахиха, агаар сэбэрлэхэ тухай, ажалай һүүлээр бэеэ угааха душ түхеэрхэ, хүдэлмэришэдэй ... һууха олон байратай гэр бариха, ... бүүдэй саад үргэдхэхэ тухай ... нистнууд **Бурлов, Ежов, Р...** **Иванов** болон бусад тэмдэглэ...

Мебельнэ, модо болбосо... комбинадай, Серовой нэрэмжэ... бельнэ фабрикын, лесоторго... зын, 6-дахи профессиональна ... щиин, подстанцинуудай управ... партийна организацинуудай ку... суглаан дээрэ КПСС-эй горко... гэдэхи секретарь нүхэр **В. Г. ...ков** тоособо.

Коммунистнууд партиин гор... тоосоо зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэб... гээр хабаадалсаа, шүүмжэлэ... ажаглалта хээ, хэдэн дурадха... лаа. Мебельнэ, модо болбосо... комбинадай хүдэлмэришэдэй а... даг кварталнуудые болбосон ... тэй болгохо, спортивна тал... дые түхеэрхэ, стадион бариха ... гэхэ, туристска бааза бэлдэхэ ... коммунистнууд хөөрэлдөө.

Ажаһуудаг гэрнүүдтэ хэрэ... зүйлнүүдтэ, мүн өөһэдынгөө ... шадалаар бодхоогдоһон, бүтэ... бүхы юумэндэ эзэн ёһоор, гам... хандаха асуудалда коммунист ... **денко** анхарал хандуулһан ба...

Улаан-Үдын түмэр замай ... коммунистнууд партиин гор... секретарь **В. Г. Бирюковой** ... зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгэ... баадалсаа. Городой ажалшадай ... турна, ажаһуудалай эрилтэ ... һайнаар хангахын, бии бай... тагдалнуудые усадхахын тул... ажалда олониитые хабаадуул... хала гэжэ тэдэнэр зааба. Ти... ниитын ажабайдалда эдэбхи... хабаадалсаха гэжэ коммуни... шиидээ. Районоо болбосон ту... болгохо асуудалаар һонирхохо ... дуратанай комисси бүридхэхэ ... хараалагдаа.

...таа. Городоо болбосон түхэл... гохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хаб... саха, городой ажаһуугша бүхэ... часай туршада энэ ажалда хаб... сажа, өөһэдынгөө районие бо... түхэлтэй болгохыень коммуни... уряалба. Хүүгэдэй эмхи зург... гэр байрануудые бариха, хүд... шадэй сүлөөтэй сагаа аша ту... гаар үнгэргэхын тула турист... за түхеэрхэ, стадион, ... на талмайнуудые бариха, мү... луун эдеэ хоол наймаалха га... вод, цехүүдтэ эмхидхэхэ гэхэ ... хараалһан тогтоолнууд батал... таба.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМЫН АГУУЕХЭ ТУГ

Шэнэ дайнай аюулые зайсуулхын түлөө, эб найрамдал, демократи ба социализмын түлөө тэмсэлэй нэгэдхэмэл фронтдо бүхы арадуудай оролдолго хүсэлэлгые хамтадхаха эрилтэ дэлхэйн бүхы түбинүүдтэ улам шангаар, бүри хүсэтэйгөөр табигдадаг боложо байна. Гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн замые хүн түрэлтэндэ амжалтатайгаар табижа байһан социалис оронуудай арадууд, дарлалта мүлжэлгэдэ эсэргүүсэн тэмсэгшэ капиталис оронуудай хүдэлмэришэн анги, колониальна дарлалтын хамаг гэнжэнүүдые таһара татажа байгаа национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн үргэлжэ урасхал боложо жагсан, дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй хубаарилгые амгалан байдалай аша туһада, империализмые хохидол һандаралда оруулан хүгжэжэ байнхай. Энэнь мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдалай өөрсэ шэнжэ болоно.

Социализмын оронуудай үдэр бүриин ажабайдал зохёон байгуулгын дэбжэлтээр, экономикоёо хүгжөөхэ ба бэхижүүлхэ хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтануудаар бадаржа байна. Энэнь бүхы дэлхэйн ажалшадта, экономическа гэзгэдэлээ усадхахын, национальна бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэжэ байгаа арадуудта айхабтар ехэ революционно нүлөө үзүүлнэ.

Социализмын оронуудай ажалшад Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудта элдэб янзын туһаламжа үзүүлжэ, марксизм-ленинизмын мүнхэ һургаалаар нэбтэрһэн интернационализмын, аха дүү ёһоор һаналаа нэгэдэлгын агуу ехэ сүртал бодол бэелүүлнэ.

Африкадахи агуу ехэ мүрэниие хаажа, байгаалиие хүнэй мэдэлдэ оруулһан ехэ илалтануудай нэгые интернационализмын бодото бэелэл мүн гэжэ арадууд тоолоно. Нубиин хооһон талын хаяада бодхоогдоһон Асуанай үндэр хаалта—бэеэ дааһан залуу гүрэнүүдэй арадуудта социализмын оронуудай үзүүлһэн аха дүүгэй туһаламжын, харилсаа холбооной бодото һүлдэ тэмдэг мүн. Асуанай хаалта инженерно-техническэ гайхамшаг барилга байхаһаа гадна, мүн һаналаа нэгэдэлгын һабагша холбоогоор хүсэеэ хамтадхаһан ажалша хүнүүдэй байгаалиин хүсые эрхэ мэдэлдэ оруулха, шэнэ байдал зохёон байгуулхын түлөө тэмсэлэй туг болоно гэжэ дэлхэйн улад зон Асуанай хаалтые тон зүб нэрлэнэ. Асуанай үндэр хаалга — Азиин, Латиин Америкын, илангаяа Африкын арадуудаи дура хүсэлые татагша одоной гуяа болоно.

Алжирта ба Тунисто, Нигери ба Кенидэ, Сомали ба Эфиоподо, Хойто Родези ба тэмсэлшэ Анголодо — бүхы Африкада ажаһуудаг улад зон Советскэ правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущевой Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада айлшалан ерэһые ехэтэ һайшаан амаршална. Тэдэнэй һанамжын ёһоор, энэ айлшалалгань Африкын гүрэнүүдтэй социалис оронуудай, илангаяа Советскэ Союзай хани барисаае, экономическа болон соёл культурын холбоо барисаае саашадань бэхижүүлгэдэ ехээр нүлөөлхэ байха гэжэ тоолоно.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада ошоод байхадаа Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүд — марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын мүнхэ һургаалда Ленин багшын түрэһэн оронойүнэн байдагайнь үнэншэмэ һайхан шэнэ гэршэ болоно. Советскэ Союз Азиин, Африкын, Латиин Америкын арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэлдэ туһа хүргөө, хүргэжэшье байһаар, экономическа байгуулалтадань туһалан, аха дүүгэй ёһоор гараа һарбайна. Социализм байгуулжа байгаа арадай үнэн һайхан дэмжэлгые, ажалша хүнүүдтэ туһа хүргэхөөр ходоодоо бэлэн байдагыень бэеэ дааһан хүгжэлтын замда орогшо хэдэн арбаад оронууд өөһэдөө хаража үнэншэнхэй, үнэншэжэ байна.

Хүгжэжэ байгаа оронуудта Советскэ Союзай үзүүлдэг туһаламжань залуу гүрэнүүдтэ империалистнуудай баадхадаг «туһаламжаһаа» тад ондоо юм. **«Манай хани харилсаан тухай, залуу гүрэнүүдтэ үзүүлдэг туһаламжа тухай хэлэхэдээ дэлхэйн нэгэдэхи ба граждан дайнуудай үедэ тэнхээ тамираа бараһан манай баатар габьяата арадай ороноо һандаралһаа гаргажа, социализм байгуулжа эхилһэн тэрэ үе сагые һананаб,** — гэжэ Н. С. Хрущев Асуандахи митингдэ хабаадагшадта хандан мэдүүлээ һэн. — **Тиихэдэ хэнһээшье туһаламжа хүлеэхэ аргагүй байгаа һэн. Социализм гээшэ уласхоорондын асари ехэ хүсэн болоод, хүгжэжэ байгаа залуу оронуудай түшэглэхэ юумын бии байһаниинь сүлөөрһэн арадуудта яаһан ехэ зол хуби болоноб гэжэ һананаб. Ханинар, таанадтаа туһа хүргэнэбди. Теэд материальна ехэ гаргашатай холбоотой олохон асуудалнууд Советскэ Союзай урда гарадаг байһаниинь мэдээжэ. Манай арад зоной иимэ туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдодог ушарынь юуб гэхэдэ, колониальна дарлалтаһаа сүлөөрһэн арадуудай ямар ехэ бэрхэшээл дабажа гараха зэргэтэй болодог байһыень һайн мэдэнэ. Совет арад интернациональна уялгаяа һайса мэдэдэг, мэдэрдэг юм».**

Азиин, Африкын ба Латиин Америкын залуу гүрэнүүдтэ Совет ороной үзүүлдэг туһаламжын удха шанарые эдэ түбинүүдэй арадууд һайн мэдэнэ. Мүнөө үнгэржэ байгаа мартагдашагүй баяр ёһололой үдэрнүүдтэ дэлхэйн зүг, зүбхис бүхэнһөө баярай амаршалганууд Советскэ правительствын толгойлогшын нэрэ дээрэ эбтэжэ байһаниинь ехэ ушартай. Советскэ правительствын толгойлогшые амаршалхадаа, социализмын хүсэн түгэлдэг оронииe, тэрэнэй арад түмэниие амаршална. Юундэб гэхэдэ, энэ арадай интернационализм бүхы дэлхэйн ажалшадай гүн ехэ талархал үүсхэнэ, хүндэлэлдэ хүртэнэ.

«Манай хани барисаан үдэр бүри хүгжэжэ, бэхижэжэ байна. Манай харилсаа холбоон гүрэнүүдэй хоорондын юрын харилсаануудһаа үлүү гаранхай. Энэмнай амгалан байдалай, хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүн түрэлтэнэй хүсэлэлгэ гаргаха ябадалтай нягта холбоотой. Өөһэдынгөө оролдолгые колониальна дарлалтын элдэб үзэгдэлнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ, Ази, Африка болон Латиин Америкэдэхи сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэхэ, буу зэбсэг хураахын, гадаадын баазануудые усадхахын, ядерна зэбсэг хорихын түлөө тэмсэлдэ, үндэһэ яһанай талаар доромжолдог ябадалда эсэргүү, арадуудай хоорондоо амгалан ёһоор зэргэ оршохын түлөө тэмсэлдэ нэгэдхэнэбди» гэжэ ОАР-эй президент Насер хэлэһэн байна.

Советскэ Союз бүхы ... дээрэ эб найрамдал мандуу... түлөө хэлбэришэгүй ... эрэлхэг зоригтойгоор ... Ленинскэ коммунис партиин ... ридалга доро жагсаһан ... Эхэ ороной ажалшадай ... габьяата тэмсэл дотор мүнд... мандагша Совет гүрэнэй ... шын хэмжээ ябуулгань эб ... рамдал тухай декрет байһан ... Манай орон таби шахуу ... туршада арадуудай хоорон... эб найрамдалай түлөө эсэш... сашагүй тэмсэжэ байна. ... социализмын хүсэн түгэс... гуулалта, капиталис орону... хи пролетариадай хүсэтэ ... лөөн, национально-сүлөөр... революцинуудай ехэ ... дэлхэйн шарайе хубилгана, ... түрэлтэниие дайн ... зайсуулхын түлөө хүдэлөөн ... тор, дарлалта, мүлжэлгэгүй ... щество байгуулха ябадалда ... бэелэлээ олоһон мүнөө ... ашата һайхан агууехэ ... бодолнуудай бүхэдэлхэйн-түү... тэ илалта туйлажа байһан... олон миллион шэнэ хүнүүдтэ ... бүри улам ойлгосотой тодо ... но.

Шэнэ байдал байгуулхын ... тэмсэлэй түрүү манлай ... дабшагша Советскэ Союз ... национализмын тугые, бүхы ... хэйн ажалшадай хани бари... най, бата нэгэдэлэй тугые ... дааньшье дээрэ үргэн, ... дабшахань лабтай.

«Правдын» түрүү бэ...

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной майн 23.

...КОНОМИЧЕСКА ХҮДЭЛМЭРЕЭ БҮРИ ҺАЙНААР ЭРХИЛХЭ!

(...гэхэл. Эхиниинь ...-дэхи нюурта)

...эхэ экономическа ашаг үрэ ...үйлэдбэриин һалбаринуудта ...н наажэ үгэхэ ёһотойбди.

...ческэ дэбжэлтэ эгээн ехээр ...һэнэй, арадай ажахыда али ...гаар хими нэбтэрүүлһэнэй, ...ие ёһотойл эрдэм ухаанай ...й ёһоор эмхидхэһэнэй ...нитын ажалай эгээн ехэ бү...үйлаха, байгаалиин, мате... арга боломжонууд болон ...хүсэ үлэмжэ һайнаар хэрэг...дал туйлагдаха юм. Техни...номикые амяарлан таһалжа ...й, тэдэнэр хоорондоо нягта ...й. Экономическа үрэ дүнгүүд ...н болон үйлэдбэриие эмхид...хэмжээнһээ дулдыдадаг, ха...техническэ асуудалнуудые, ...ээлжээндэ, экономическа ...үндэһэ баримтагүйгөөр ...н аргагүй. Хүдэлмэришэн, ..., конструктор болон эконо... хоорондоо нягтаар харилсан ...д байһан газартал үйлэдбэри ...тайгаар хүгжэдэг.

...ухаантай нягта барисаатай ...республикын олохон пред...үүд автомат зэбсэг, оньһожо...хэрэглэхэ, түрүү технологи ...лхэ, бүтээсэ ехэтэй машина, ...тэ байгуулха талаар гори...лмэри ябуулна.

...тэ долоон жэлэй үнгэрһэн ...эй турша соо Москвада 41 ...ятти, 580 цех, участогууд үр... оньһожоруулагданхай; про... ургалтын 90 шахуу про... ажалай бүтээсэ дээшэлүүл...шаар туйлагдаа. Эдэл жэл... ленинградайхид 22 пред... 362 цехүүдые үргэлжэдэнь ...руулаа. Энэ хадаа ондоо хү...дэ 38 мянган хүдэлмэришэ...руулха арга олгоо. 1959—...нуудай турша соо Московско ...н промышленностьда хэрэг... бар хүсэнэй ажал дүрбэ...гэ хубиһаа ехэшэгээр хороог... Техническэ хүгжэлтын холын ...түсэб бэелүүлээд байхада ...ндо Москва шадарай пред...нуудта хэрэглэгдэдэг бар хү...рбиие үшөө хахадаарнь шахуу ...ргохо арга олдохо юм.

...дбэриие техническэ талаарнь ...н зэбсэгжүүлхэдэ эгээл иимэ ...туйлагдаха байна бшуу! Энэ ...эрхилдэг хүдэлмэреэ али бүхы ...ээр үргэдхэхэ ёһотойбди. Ган... хүдэлмэрииень бэшэ, мүн ...риин хамһабариин процес... үлэмжэ ехээр оньһожоруул...ла. Эгээн ехэ ашаг үрэ абажа ... газарта зөөри хэрэгсэлээ ...рүүлэн шэглүүлхэ хэрэгтэй.

...у технологи нэбтэрүүлхэдэ ...ческа ехэ ашаг үрэтэй: де...дые бүлэг бүлэгөөрнь болбо...а, тон наринаар шудхаха, ...хихо, автомат зэбсэгээр гаг...үладые таһалгаряагүйгөөр ...н шудхаха болон бусад тех...ческа процессүүд энэ түрүү ...үдо оролсоно.

...оруулгын электрофизическэ, ...химическэ арга методүүдые ...эбди. Эдэ арга методүүд ...аргаар хэхэдэ бэрхэшээлтэй ... оройдоо хэгдэшэгүй орёо ...айхабтар нарин хэрэгсэлнүү...тэхэ арга олгоно. Хэрбээ ...ика дотороо иимэ техноло...об болон пресс-хэбүүдые бүтээ...ло һаа, бидэнэр жэлэй турша ...0 миллион түхэриг ал...адахабди гэжэ тоолон тодор... элирнэ. Энэл даа, үшөө ...ажа эхилээдүй байһан арга ...д!

... экономическа район дотор байдаг, тиигээд адли продукци гаргадаг предприятинууд олон ушарта ондо ондоо экономическа үрэ дүнтэй байдаг. Жэшээлхэдэ, Хойто-Кавказай экономическа райондо хоёр завод газова плитануудые бүтээжэ гаргадаг. Тиихэдэ Краснодар городто бүтээгдэһэн плитагай өөрэйнь үнэ Орджоникидзе городто бүтээгдэһэнэйхидэ орходоо 20 процентээр дээшээ юм. Энэ юугээр тайлбарилагданаб? Краснодарта плитануудай корпус болон бусад хубинууд шудхалаануудһаа, тиихэдэ Орджоникидзедэ — хэбтэ сохихо, гагнаха аргануудаар бүтээгдэдэг юм.

Түрүү технологи хэрэглэлгэ предприятиин экономикые бэхижүүлдэг, хүнэй хүдэлмэриин эрхэ байдал һайжаруулдаг, үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ ехэ арга боломжо наажэ үгэдэг гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ Волгоградай предприятинуудай дүй дуршэлые али болохоор дэмжэхээр байна. Материал бэлэдхэлгэһээ эхилээд бэлэн болоһон продукци ашажа ябуулха хүрэтэрхи бүхы хүдэлмэриин комплексно технологи эндэ ухаалан зохёогдоод, нэбтэрүүлэгдэнхэй.

Үйлэдбэриие шэнээр зэбсэглэхэ, нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ **хуушанай түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн һайжаруулга** һайнаар туһалха байна. Зүгөөр энэ хүдэлмэри ёһотойл техническэ үндэр хэмжээндэ бэелүүлэгдэһэн байха зэргэтэй.

Горький, Куйбышев городуудай предприятинуудта энэ хүдэлмэри ехэ далайсатайгаар хэгдэнэ. Бүхы станогуудай, кузнечно-прессовэ түхеэрэлгэнүүдэй 30 шахуу процентнь долоон жэлэй үедэ эндэ һэльбэн шэнэдхэгдэһэн байна. Саашадаа автоматическа болон поточно лининүүдтэ оруулалсаха ябадал хараада абтажа, машинанууд болон станогууд үргэлжэ дээрээ нарижуулан һайжаруулагдадаг байна. Энэ хэрэгтэ гаргашалагдаһан мүнгэ зөөри хүсэдөөр харюулагдаа, продукци бүри ехээр гаргагдадаг болоо, нэгэ түхэригэй товарна продукци бүтээлгын гаргаша бага болоо.

Түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн заһажа, нарижуулан һайжаруулхадаа сагаа алманабди; энэ хадаа богонихон болзор соо гаргаша багые хээд, үйлэдбэриин хүсэ ехэ болгохо арга олгоно.

Техническэ дэбжэлтэ тухай хэлэжэ байха зуураа, **үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулха талаар хүдэлмэриин экономическа талаараа үндэһэлэн баримталагдаһан байха** шухала тухай тусгаар онсолон тэмдэглэхые бидэнэр хүсэнэбди. Техническэ шэнэ юумэнүүд экономическа талаараа ашагтай, хүнэй ажалые хүнгэдхэдэг байгаал һаа, туһа болохо гэжэ һайн мэдээжэ байна бшуу. Гэбэшье экономическа талаарнь һайса тооложо үзэнгүйгөөр техническэ зорилгонуудые шиидхэдэг баримтанууд бодото хэрэг дээрэ үсөөн бэшээр үзэгдэдэг байна. Энэ хадаа шэнэ юумын ашагтай туһатай байлгые доошолуулдаг, хии гаргашануудта хүргэдэг байха юм.

Машинануудай, приборнуудай, эд хэрэгсэлнүүд болон материалнуудай экономическа ашаг туһань тэдэниие бүтээлгын гаргашануудаар тодорхойлогдохоһоо гадна, харин тэдэниие ашаглалгын гаргашануудаар, бүхэ, найдамтайгаар хүдэлдэг байлгаарнь тодорхойлогдодог гэжэ бидэнэр мартаха ёһогүйбди. Продукци һайн шанартайшье, гаргаша багатайшье байха ёһотой.

Эд хэрэгсэлэй шанарые саашадань һайжаруулха, тэдэниие бүри бүхөөр, найдамтайгаар бүтээхэ тухай партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство бидэндэ эрилтэ хэнэ. Энэ хадаа мүнгэ зөөри нэмэжэ нөөсэлөөд, коммунис байгуулалтада тэрэниие зорюулха арга боломжо маанадта олгоно. Мотоор бүтээлгые абаад үзэе. Хэрбээ РСФСР-эй **бүхы** заводуудай наука болон практикын шэнэ шэнэ туйлалтануудые хараада абан, нөөсэ хүсэтэй двигательнүүдые бүтээдэг байгаа һаань, жэл бүхэндэ хэдэн арбаад миллион түхэриг алмаха арга олдохо байгаа. Бүтээгдэһэн эд хэрэгсэлнүүдэй шанар һайжаруулха, найдамтай бэхи болгохо арга боломжонууд предприяти бүхэндэ бии. Тусхайлбал, эдэ арга боломжонуудые хэрэглэлгэдэ продукциин шанар һайжаруулха, тэдэниие гологдожо бусаалгагүйгөөр тушааха талаар Саратовай, Пензын болон бусад городуудай предприятинуудта хараалагдаад, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһан инженерно-техническэ, эмхидхэлэй-хүмүүжүүлгын хэмжээ ябуулганууд туһалха байна.

Гэбэшье ондоо баримтанууд үзэгдэнэ гэбэл, голодоһо гаргалгаһаа уламжалан ехэ гарза болоно, хүн зоной дунда тиимэ ехэ гүйсэгүй эд бараа гаргажа үйлэдбэриин хэмжээнэй талаар түсэбөө дүүргэдэг ушар үзэгдэнэ. Дунда-Волжско совнархозой оёдолой-трикотажна фабриканууд үнгэрэгшэ жэлдэ гурба миллион түхэригэй иимэ продукци гаргаа. Энэ совнархозой предприятинууд голодоһо гаргаһан дээрэһээ 8 миллион үлүүтэй түхэригэй гарзада ороо. Эдэ тэсэхын аргагүй баримтанууд гээшэ!

Бүтээсэ ехэтэй техникэ байгуулхын, технологиие нарижуулан һайжаруулхын түлөө тэмсэл бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхыень, тэрэнэй үндэһөөр эрхим шанартай эд хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг болохыень, тэдэниие бүтээлгын гаргаша бага болгохыень бүхы хүдэлмэришэд, инженер, техникүүдые, конструкторнууд, технологууд болон наукын хүдэлмэрилэгшэдые бидэнэр, зүблөөндэ хабаадагшад, уряалнабди. **Совет ороной бүтээн гаргаһан продукци эрхим һайн, хямда сэнтэй байха ёһотой.**

Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ, хамжажа үйлэдбэрилгэдэ оруулаад, дүтэрхы ажал хэдэг предприятинуудые таарамжатайгаар холбоо барисаатай болгобол ажахые үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ ехэ арга боломжо бии болохо.

Томодхогдоһон экономическа районуудай булюу һайн байлгые хэрэглэн, жэжэхэнүүд, ашаг багатай үйлэдбэринүүд томодхон нэгэдхэгдэжэ, элдэб машина бүтээлгэдэ хэрэглэгдэхэ продукци гаргаха талаар шэнэ хүсэтэ үйлэдбэринүүд ашаглалгада үгтэжэ, республика дотор тусхай мэргэжэлтэй предприятинууд байгуулагдаха. Энэ хүдэлмэриин үшөөл удаанаар хэгдэжэ байһанда һанаагаа зобонгүй байжа шадаха гээшэ аалди. Юуб гэхэдэ, ниитын хэрэглэлэй эд хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг үйлэдбэриин жэжэхэнүүд байһан дээрэһээ гүрэн ехэ гарзада ородог байна бшуу. Хойто-Кавказай экономическа райондо жэлэй турша соо токарна станогуудай 3 600 мянган отлуур бүтээгдэдэг юм. Тэдэнэй нэгэ миллиониинь «Красный гидропресс» гэжэ заводто, үлэгшэнь 32 предприятида бүтээгдэдэг юм. Отлуурай өөрынь үнэ дунда зэргээр 1,3 түхэригтэ болоходонь, «Красный гидропресс» заводто бүтээгдэһэнэйхинь — 38 мүнгэтэ болодог. Хэрбээ бүхы отлуурнуудые бүтээдэг тусхай мэргэжэлэй үйлэдбэри эмхидхээ һаа, жэлэй турша соо 2 миллион үлүүтэй түхэриг алмажа болохо байгаа.

Заһабарилгын хэрэгэй үйлэдбэри илангаяа жэжэхэнүүд, бүдүүлиг тулюураар эмхидхэгдэдэг байха юм. Заһабарилгын хэрэгые тусхай мэргэжэлдэ оруулха гээшэ экономическа шухала асуудал болоно, тэрэниие шиидхэлгэдэ бүгэдэ ниитын анхарал хандуулха хэрэгтэй. Республика дотор машина, түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулаад, томодхоод байгаа һаа, багсаан туһайлхада, жэлэй турша соо 180—200 миллион түхэриг алмагдаха байна. Тусхай мэргэжэлдэ орохо гээшэ промышленность болон барилгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ онол арга болоно.

Шэнэ предприятинуудые түргэнөөр ашаглалгада үгэхэ, тэдэниие бүхы шадал хабаарнь хүдэлгэхэ гээшэ продукци элбэгээр гаргаха горитойхон арга болоно. Уфагай синтетическэ спиртын завод энэ талаар тон һайн жэшээ боложо үгэнэ. Энэ предприятиин коллектив урдынгаа үйлэдбэриие богонихон болзор соо шэнэдхэн хубилгаа, технологическа шэнэ лининүүдые ашагладаг болоо, үйлэдбэреэ ашаг ехэтэй болгоо, тиигэжэ долоон жэлэй эхилһэнһээ хойшо продукци гаргалгые 2,5 дахин нэмээһэн байна. Реакторһаа спирт абалгын хэмжээнэй, продукциин өөрын үнын талаар эндэ эрхим һайн үрэ дүн туйлагдаа.

Зүгөөр иимэ юумын олон газарта хэгдэдэггүй байһые шаналхаар. Предприятинуудые хүсэд хүсөөрнь хүдэлгэдэг болохо хүдэлмэри олон ушарта удаанаар хэгдэнэ, тиимэһээ мүнгэ зөөри ашаяа харюулдаггүй, арадай ажахыда хохидол ушаруулагдадаг байха юм. Һайн шанартай продукци абахаһаа гадна, бүхы юумээр: ажалай бүтээсын, продукциин өөрын үнын болон шанарай, үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болголгын талаар түсэблэгдэһэн үрэ дүнгүүдые богонихон болзор соо туйлаха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Имагтал иимэ юумын хэгдээд байхада предприятинуудай хаба шадал хүсэдөөр ашаглагдана гэжэ тооложо болохо байна.

Химическэ үйлэдбэринүүдые түргэнөөр ашаглалгада үгэхэ хэрэгтэ бидэнэр түрүүшын ээлжээндэ анхарал хандуулха ёһотойбди. Энэ хадаа парти болон арадай үмэнэ бидэнэй дүүргэхэ шухалын шухала уялга болоно.

Барилгашад болон проект зохёогшодто бидэнэр мүнөөдэр тусгаар үгэнүүдээр ханданабди. Нүхэдүүд, шэнэ обществын материальна үндэһэ һуури байгуулгада, үйлэдбэриин хүсэ шадал арьбадхалгада таанад тусгаар ехэ үүргэ дүүргэхэ байнат. Манай гүрэн угаа ехэ мүнгэ зөөри һомолходоо, тэдэниие үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, гаргашалагдаһан түхэриг бүхэндэ бүри ехэ продукци абалгые хангаха тухай саг үргэлжын оролдолго гаргадаг. Эдэ эрилтэнүүдые научна, проектнэ болон барилгын олон организацинуудай коллективүүд амжалтатайгаар дүүргэнэ. Хүсэ шадалаа болон мүнгэ зөөриеэ томодхон хамтадхаха талаар Тулын барилгашадай хэһэн хүдэлмэри жэшээ боложо үгэхэ байна. Тэдэнэр карбамид гаргаха орёо нарин үйлэдбэриие нормын ёһоор 30 һарын орондо, арба наймаан һарын турша соо байгуулаа. Щекинскэ химкомбинадай хүдэлмэрилэгшэд энэ томо цехые оройдоол гурба һарын турша соо хүсэд хүсөөрнь хүдэлгэдэг болоһон байна.

Тиихэтэй хамта олон барилгануудые бодхолго удаан болзор соо унжагайрдаг дээрэһээ, үнэ ехэтэй болодог. Арга боломжонуудаа хамтадхан элсүүлхэ, барилгын өөрын үнэ хямдаруулха хэрэгтэ туһалхаар тиимэ экономическа онол аргануудые мүнөө хэрэглэдэг болохо гээшэ илангаяа шухала. Энээнтэй дашарамдуулан, таһалжа түлэнгүйгөөр, харин барилгын хүсэд бэлэн болоһон хойно түлөөһыень нэгэн доро хүсэдөөр түлэхэ талаар дүй дүршэл ехэ таатай гэжэ бидэнэр тоолонобди. Барилгые болзорһоонь урид ашаглалгада үгэһэнэй, хүдэлмэриин һайн шанарай, мүнгэ зөөри гамтайгаар гаргашалһанай түлөө материальна урмашуулга үргэнөөр хэрэглэхэ, ажалай түлөөһэнэй аккордно-шагналгын гурим хэрэглэдэг комплексно бригадануудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Гаргашалагдаһан түхэриг бүхэндэ продукци бүри ехээр абаха, тэдэнэй ашаяа харюулгын болзор хороохо гээшэ проектнэ организацинуудһаа нилээд дулдыдаха байна. Нүхэдүүд, мүнөө проектнүүдэйнь зохёогдожо байһан предприятинууд коммунизмын үедэ хүдэлхэ гэжэ бидэнэр мартаха ёһогүйбди, тэдэниие эгээн лэ һайнаар зохёохо хэрэгтэй. Имагтал барилгын хүсэд хүсөөрөө ашаглагдадаг болоод, техникэ-экономическа талаар тогтоогдоһон үрэ дүнгүүдэй туйлагдаад лэ байхада проект зохёогшод болон барилгашад өөһэдынгөө зорилго дүүргээбди гэжэ тоолохо ёһотой.

Нүхэдүүд!

Экономикын хүгжэлтэ эсэсэй эсэстэ хүнүүдһээ, үйлэдбэри дээрэ тэдэниие эмхидхэлгэһээ, ажалай бүтээсын хэм хэмжээнһээ дулдыдаха байна.

«Олониитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ манай дэбжэлтын хэмжүүр, хүнүүдэй байдал һайжаруулха шухалын шухала эшэ үндэһэн болоно. Асуудалые энээнһээ ондоогоор табиха болоо һаа, хооһоор бодомжолго болохо байна» гээд нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ һэн.

Манай үйлэдбэриин хэмжээн угаа ехэ, тиимэһээ ажалай бүтээсын ургалтын процент бүхэн нилээд ехэ хэмжээнэй нэмэлтэ продукци үгэхэ, хүнүүдэй байдал саашадань һайжаруулгада туһалха гэжэ бидэнэр һанажа ябаха уялгатайбди. Жэшээлхэдэ, республикын нүүрһэнэй болон бүд нэхэлгын промышленностьда ажалай бүтээсэ нэгэ процентээр дээшэлээ һаа, 3 миллион тонно нүүрһэ жэлэй турша соо нэмэжэ абаха, 70 миллион метр бүд үлүү ехээр нэхэжэ гаргаха арга олгохо байна.

Техническэ дэбжэлтэ үйлэдбэриие ургуулан хүгжөөхэ шухалын шухала нүхэсэл болоно гэжэ ойлгосотой. Зүгөөр ажал эмхидхэлгэһээ олон юумэн дулдыдаха. Бидэнэр хүдэлмэриин үдэрые эгээн лэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, сагай гаргашые хододоо шэнжэлжэ байха ёһотойбди. Хүдэлмэрилхэ газарые материалнууд болон зэр зэмсэгээр хангаха, машина болон түхеэрэлгэнүүдэй техническэ талаараа зэмэггүй һайн байха хэрэгтэ тусгаар анхарал маанадай хандуулха шухала болоно. Хүдэлмэриин сагые хии һамшалгын хахадһаа ехэнь имагтал энээнһээ шалтагаалдаг байна. Сагаа хии һамшалгые бидэнэр зайсуулаад байхадаа, олониитын ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ехэ арга боломжотой болохо байнабди.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ ажалай нормонуудые зохёолго, салин хүлһэ эмхидхэлгэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулганууды абалгада үндэһэлэн ажалай нормонуудые хододоо шэнэдхэн хубилгажа байха гээшэ манай уялга болоно. Техническэ талаараа үндэһэлэн баримталагдаһан нормонуудые бүри олоор хэрэглэдэг болохо, туршалгын-статистическэ нормонууд гэдэгые эрид үсөөрүүлхэ угаа шухала болоно. Тиихэдэ энээнэй амжалта тус ажалда хүдэлмэришэдэй өөһэдэйнь хабаадалсалгаһаа нилээд дулдыдаха байна. Гаргаша багаар хээд һайн шанартай продукци гаргадаг болохо зорилгоор хүнүүдые материальна талаһаань бүри ехээр урмашуулдаг болохо хэрэгтэй.

Ямаршье шиидхэбэринүүдые экономическа талаарнь үндэһэлэн баримталжа, үйлэдбэриие эгээн лэ ашаг ехэтэй болгожо шададаг байха хэрэгтэй гээд нүхэр Н. С. Хрущев бидэндэ хододоо һануулдаг. Хүдэлмэрилдэг газартаа хүдэлмэришэн бүхэн экономист байг лэ! Технологууд болон конструкторнууд экономическа эрдэмдэ һураха, тиихэдэ экономистнууд үйлэдбэриин техникые бүри гүнзэгыгөөр мэдэдэг болохо ёһотой. Экономикые хүгжөөхэ аргануудые болгоошо ажахын тоосоое, өөрын үные, ашаг олзые манай ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй һайн мэдэдэг, тэдэниие зүбөөр хэрэглэдэг байхань шухала.

Тодорхойлон тооложо, техникэ-экономическа шэнжэлэлгэ хэжэ, предприятинуудай, цехүүдэй, участогуудай ажахын ябуулгын үрэ дүнгүүдые хододоо сасуулан жэшэжэ, түрүү дүй дүршэлые оложо, хэрэглэжэ шададаг байха гээшэ ажал эрхилэлгын онол арга, манай үе сагай эрилтэ болоно.

Экономическа хүдэлмэридэ бии болоходо байдаг бүхы шэнэ юумэнүүдые шэнжэлэнгүйгөөр, нэбтэрүүлэнгүйгөөр ажахын хүдэлмэриие саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулха аргагүй. Тусхайлбал, Новочеркасскэ заводто бэелүүлэгдэдэг оперативна түсэблэлгын дүй дүршэлдэ, илангаяа экономическа үрэ дүнгүүдтэ, түсэбэй дүүргэлтые үдэр бүхэндэ бүридхэжэ, хинажа байдаг дүршэлдэ анхарал хандуулхаар байна. Үйлэдбэри эмхидхэлгын болон эрхилэлгын шэнэ түхэл маягууд — фирмэнүүд, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд улам үргэнөөр дэлгэржэ байна. Предприятиин, тус тус түхэлэй продукци гаргалгын гарза ехэтэй байлгые усадхаха талаар хүдэлөөн дэлгэржэ байнхай.

Экономическа ажабайдалда олон үнэтэ юумэнүүд хүдэлмэрилдэг газарта сэхэ элирэн тодордог байха юм. Воронежой шинын заводой нүхэр Н. С. Быковэй бригада творческо экономическа түсэбөөр хоёр үлүүтэй жэлэй турша соо хүдэлжэ байна. Энэ үе соо тус коллектив түүхэй эд болон материалнуудһаа үлөөдэһэнэй гаралгые бага болгоһоной, технологическа гуримуудые һайжаруулһанай ашаар 12 мянган түхэриг алмаа. Ондоошье районуудта экономическа хүдэлмэриин талаар өөһэдынь замай залууршад мүн лэ бии юм.

Техническэ болон экономическа шэнэ юумэн бүхэнэй мэдэрэгдэжэ хэрэглэгдэхэһээ гадна, харин эгээн гол шухалань гэхэдэ үйлэдбэридэ үргэлжэ дээрэнь нэбтэрүүлгэ маанадһаа дулдыдаха байна.

Предприятинуудай бүхы үрэ дүнгүүдэй һайжаралга **экономическа ажабайдалда олониитые хабаадуулдаг болохо ябадалтай** холбоотой. Техническэ-экономическа соведүүд, экономическа шэнжэлэлгын, техническэ нормо зохёолгын бюронууд олониитын хаһалганууд болон конференцинүүд үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ, экономическа ажабайдалай шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүдэлмэрилэгшэдые олоор хабаадуулха саг үргэлжэ хэрэглэгдэдэг онол аргануу болоо. Свердловско областьдо ажалай нормо зохёолгодо олониитые хабаадуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. 300 гаран предприяти болон барилгануудта ажалай нормо зохёохо, тэрэниие эмхидхэхэ бюронууд болон лабораторинууд олониитын хүсөөр хүдэлдэг, тэдэнэй хүдэлмэридэ 17 мянган хүн хабаадана; хори мянга гаран хүн ажалай нормо дээшэлүүлхэ тухай дурадхалнуудые оруулһан байха юм.

Үйлэдбэриин экономикын асуудалнуудые имагтал мэргэжэлтэдэй шиидхэжэ байдаг ушар үзэгдэхэеэ үнинэй болинхой; тус хүдэлмэридэ олониитэ ажалшад эдэбхитэйгээр, үргэнөөр хабаадана. Экономикын асуудалнуудта олониитын анхаралые бидэнэр саашадаашье хандуулха ёһотойбди. Энэ хадаа үйлэдбэридэ экономистын дүүргэдэг үүргэ доошолхо гэһэн удхатай бэшэ юм. Харин экономическа албанай хүдэлмэрилэгшэдэй удха шанарые болон харюусалгые нэгэн доро дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. «Болотой экономист бирагүй тезисүүдые баримталхынгаа орондо, харин баримтануудые, тоо, мэдээнүүдые шалгажа, манай өөһэдымнай бодото дүй дүршэлые шэнжэлжэ үзөөд иигэжэ хэлэхэ: тэндэ алдуу гараа, тэрэниие иигэжэ зайсуулха хэрэгтэй» гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн.

Үйлэдбэриие түсэблэхэ, эмхидхэхэ хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулха замые элирүүлэн тодорхойлхо үүргэтэй экономическа наука промышленность болон барилгын хүдэлмэри һайжаруулгада ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Түсэблэлгэдэ, шэнжэлэлгэ болон тооолго тодорхойлгодо электронно-тоололгын техникые хэрэглэхэ гээшэ экономическа наукын шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Научна шэнжэлэлгэ, экономическа туршалга хахэ хэрэгтэ үргэн зам наажэ үгэхэ шухала. Тиихэдээ али бүхы шэнэ хэрэг экономическа талааараа үндэһэлэн баримталагдаһан, бодото хэрэг дээрэ шалгагдаһан байха ёһотой гэжэ партиин зааһан заабаринуудые бидэнэр хүтэлбэри болгохо уялгатайбди. Наукын болон практикын хүсэнүүдые холбохо гээшэ экономическа наукые дэбжөөхэ жэнхэни зам болоно.

Ажахын хүтэлбэриие хододоо нарижуулан һайжаруулха, экономикые бэхижүүлхэ гээшэ уласхоорондын угаа ехэ удха шанартай. Социализм ажахынгаа амжалтануудаар дэлхэйн хүгжэлтэдэ гол нүлөө үзүүлхэ гэжэ агууехэ Ленинэй зааһан заабариие бидэнэр хододоо һанажа ябаха ёһотойбди.

Нүхэдүүд!

Манай зорилгонууд угаа ехэ. Совет арад дэлхэй дээрэ анха түрүүнээ коммунис обществын байшангые бодхожо байна. Гайхамшагта коммунис ерээдүй тээшэ дабшаха зам хүнгэхэн, жэгдэ һайн байха гэжэ һанажа болохогүй. Манай замда бага бэшэ бэрхэшээлнүүд бии. Зүгөөр манай арга боломжонууд барагдашагүй.

Бидэнэр мэргэжэл ехэтэй олон түмэн хүдэлмэришэдтэй, инженернүүд болон научна хүдэлмэрилэгшэдтэй байнабди. Промышленностиин, барилгын, наукын хүгжэлтэдэ республикадамнай угаа ехэ мүнгэ зөөри правительство жэл бүхэндэ һомолдог байна.

Арадай ажахын экономическа талаараа ашагтай байлгые богонихон болзор соо эрид ехээр дээшэлүүлхэ, бүхы предприятинуудые бүри ашаг ехэтэй болгохо, мүнгэ зөөри нэмэжэ сүлөө гаргаад, тэрэниие химическэ индустри хүгжөөлгэдэ зорюулха бүхы эрхэ байдал манайда бии.

Үнгэрэгшэ жэлэй гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэлгэтэй дашарамдуулан бэшэг эльгээхэдээ РСФСР-эй промышленностиин хүдэлмэридэ КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байха юм. Энэ хадаа техникэ болон материальна хэрэгсэлнүүдээ бүри бодолтойгоор хэрэглэхыемнай, экономикые хүгжөөлгэдэ эгээн лэ бага гаргаша хэжэ, шэнэ шатада гарахын тулада нэгэ сагаан бүхэниие, минута бүхэниие сэгнэхыемнай бидэниие бултыемнай уялгална.

Манай социалис ёһоной ажахын угаа ехэ эд хэрэгсэлнүүдые, арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэе, коммунис ажалай түлөө социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлэе, энэнэй үндэһөөр долоон жэлые болзорһоонь урид дүүргэе, саашадаа бүри түргэнөөр урагшаа дабшаха бата бэхи үндэһэ һуури байгуулая!

Россин Федерациин ажалшад Коммунис партиин, эб найрамдалай агууехэ хэрэгэй түлөө, коммунизмын түлөө сусашагүй тэмсэлшэ Никита Сергеевич Хрущев түрүүтэй ленинскэ Центральна Комитедэйнь хүтэлбэреэр предприятинууд болон барилганудай экономическа ажал ябуулгые нилээд ехээр һайжаруулха, коммунис байгуулалтада шэнэ илалтануудые туйлаха!

...ЕПОРТАЖ

ДАЛЬБАРААНУУД ДАЛИЖАНА

...нда эгээл больницынхидал ...саб сагаахан халаад асаржа ...

— Багашаг гү даа. Халаадгүй... орожо огто болохогүй. Ма... үйлэдбэриин ёһо иимэ ха ...—гэжэ бага зэргэ хитэнги ян...рган, Хүдэриин инкубаторна ...иин цехэй начальник Нико... Устинович Игумнов намда ...бэ.

...дэ доро инкубатор-камерын ...хэлээрнь зөөлэхэн аад, ...н амисхалай гэнтэ урдаһаа... сохиходо зуг татан алдабаб. Николай Устинович намай ...д яба гэжэ гараараа ураг...зангана. Вентиляторай шан...шэгэнэхэ абяан таһарна... Тэрэнэйл хүсөөр камера до... агаар нэгэ янзаар тогтоог... бшуу.

— Камера доторхи агаарые ...тэ, нэгэ янза дулаан бай...л хүнэй гарай хүрэлтэгүйгөөр ...автомадай оньһоор бэелүү...дэг. Энээн худар тус тустаа ...киловатт хүсэтэй дүрбэн ...ро-пеэшэн орщодог. Энээхэн ...гоор уһан орожо, вентиля...р тооһон болгогдон сасардаг ...ээ мүнөө камерын досоохи ...нь 28,5 процент, агаарынь ... градус дулаан. Үндэгэнэй ...раа болоходо эгээл таару байдал гээшэ,—гэжэ нүхэр Игумнов ойлгуулна.

Коридорой хоёр хажуугаар хара бүдөөр халхалагдаһан һэрхигэр түмэр хайрсагууд. Тэдэнь хэдэн дабхар, олоншье. Тэдээн соол дальбараа болохо үндэгэнүүд табигданхай.

— Инкубатор соо мүнөө хэды үндэгэн хэгдэнхэйб?

Николай Устинович карандаш гаргажа, саарһан дээрэ тоонуудые бэшэжэ ороно. Нилээд тоолоһоной удаа:

— 33696! Зүгөөр иимэ тооной дальбараа абтахагүй даа. Эдэшни бултадаа нэгэ саг доро шахуу хальһан сооһоо бултайха. Толгой тоолон бултынь хуу саг дарыдань шэншэлжэ, дальбараа боложо шадаха, үгыень тодорхойлхо хэрэгтэй ха юм. Энээниие ойр зуурхана хэжэ үрдихэ гээшэ гайтайл хэрэг, шахардуул хүдэлмэри даа.

Нээрээшье, хүндэхэн лэ ажал хаш. Нэгэн доро 5700—5800 һүүмэгэр шарахан дальбараанууд гарашанхай исалжа байха. Тэрэ үедэ станциин хүдэлмэрилэгшэд бултадаал эндэ сутлардаг, али бүхы аргаар эдэниие амитад болгон дэгжээхын түлөө тэмсэдэг.

Минии байхада хаха гантаһан, соо һүрэһэн хальһатай үндэгэнүүдтэй хайрсаг шкаф сооһоо гаргаба. Хараһаар байтарнай хүнэй гараар хүрэһэн шэнгеэр үндэгэнэй хальһан гэнтэ хахара һүрэжэ, тэрээн соохи амидаралта бодос ямар нэгэн хүсэ орожо, хальһаяа дэлбэ сохин сасуу хүсэ орохые хүсэһэн шэнгеэр час тухай саг соо хүдэлэнгүй хэбтэнэ.

— Урдань нэгэ бага ондоо байгаа. Мүнөө инкубатор соо үндэгэеэ 21 хоногто бэшэ, харин 19 сүүдхэ байлганабди. Тэрэнэй һүүлээр дальбараагай гарадаг тусхай шкаф соо тэдэнээ баринабди. Хоёр хоноод байхада дальбараа мүндэлнэ.

— Энээгээрээ юу туйланабта?

— Нэгэдэхеэр, дальбараагай гараса һайн. Хоёрдохёор, хүдэлмэри һураггүй хүнгэдхэгдэнэ, түргэнөөр бүтэнэ. Хэрбээ инкубатор соо дальбараа болотор үндэгэ байлгаа хада ехэ таарамжагүй: халуун, шиигынь ехэ, шууяатай, уйтан. Тиигээд ходол яараха, шамдаха хэрэгтэй болодог,—гэжэ нүхэр Игумнов хөөрэнэ.

— Ябаябди, боргожоһон дальбараа танда харуулһууб.

Хайрсагуудые жэрылгэн табиһан заахан таһалга. Тэдээн соогуур бүмбэгэр шарахан амитад исална. Дальбараануудай шиигаалдаха абяан бүри огто замханагүй.

— Энэ манай оператор Евдокия Егоровна Максимова гээшэ. Энэ нүхэр дальбараануудые шэлэн илгажа абадаг хүн,—гэжэ дүмүүхэнээр хайрсаг сооһоо дальбараануудые абажа байһан эхэнэртэй Николай Устинович намайе танилсуулна. — Энээгээр лэ манай хүдэлмэри дүүрэдэг юм. Зүгөөр саашадаа хүдэлмэриингөө эмхидхэлые нэгэ бага ондоо болгохомнай. Һаяар лэ өөһэдынгөө гаргаһан дальбараануудые өөһэдөө эндэ дэгжээжэ, томо болгожо, тахяада хэрэгтэй болгошодто үгэдэг болохобди. Тэрэнэй түлөө шубуунай тусхай фабрика барижа байнабди. Тэрээн соогоо гурба һара соо байлгажа ерээд лэ колхоз, совхозуудта худалдадаг болохо зэргэтэйбди,—гэжэ нүхэр Игумнов хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

— Теэд мүнөө ажал хэрэгтнай хэр гээшэб?

— Яһала һайн. 34 мянган дальбараа абажа, худалдаад байнабди. Мартын 11-һээ үндэгэ инкубаторта һуулгажа эхилээ һэмди. Муу юумэнь юуб гэхэдэ, управлениимнай зарим ажахынууд абаха ёһотой дальбараануудаа саг соонь абаашанагүй. Энэл ушар манай хүдэлмэри һаатуулна. Тиигэбэ яабашье һаань, 110 мянган дальбараа абаха гэһэн түсэбөө заатагүй дүүргэхэ байхабди,—гэжэ станциин начальник нүхэр Игумнов мэдүүлээ һэн.

А. КЛИМОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Оператор Е. Е. Максимова дальбараануудые шэлэн абажа байна. 2. Механик Г. М. Серебренниковэй ажалһаа олон лэ юумэн дулдыдадаг шуу.

Авторай фото.

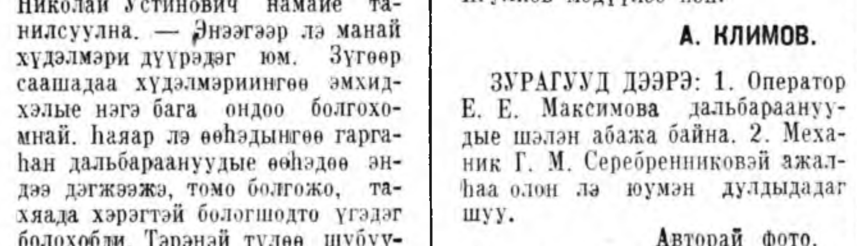

Н. С. Хрущевой ОАР-та байһан тухай дэлхэйн хэблэл иигэжэ бэшэнэ

ГОЛ АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНА

ВАРШАВА. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой ОАР-та аяншалга Польшын олониитын гол анхарал хандуулна. ОАР-ай профсоюзна ажал ябуулагшадтай болоһон уулзалга дээрэ тэрэнэй хэлэһэн үгые бүхы газетэнүүд толилоо.

Совет правительствые толгойлогшо шухала удха шанартай үгэ хэлээ. Профсоюзна организацинуудай үмэнэ табигдаһан гол зорилгонууд тухай, арабуудай бүхы оронуудай нэгэдэлгэ тухай асуудалнуудта эндэ хэлэһэн үгэ соогоо Н. С. Хрущев тогтоо гээд «Жице Варшавы» газетэ заана.

«ЁҺОТОЛ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ТУҺАЛАМЖА МҮН»

УЛААН-БААТАР. Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой ОАР-та аяншалга хадаа хоёр арадуудай хоорондохи хани барисаа улам бэхижүүлээ. Энэ аяншалга эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан Африкын арадуудые улам зоригжуулна, социалис лагерь хадаа эб найрамдалай, демократи болон социализмын түлөө тэмсэжэ байһан арадуудай найдамтай тулгуури мүн гэжэ элишэлэн харуулна гээд «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

Советскэ Союзай Африкын арадуудта, тэрэ тоодо Египедэй ажалшадта үзүүлжэ байһан туһаламжа ёһотойл интернациональна туһаламжа мүн гээд «Үнэн» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

ХАНИ ХАЛУУНААР УГТАН АБАНА

БУЭНОС-АЙРЕС. Н. С. Хрущевой ОАР-та аяншалжа байһан тухай Аргентинын хэблэл тодорхойгоор бэшэнэ. Тиихэ зуураа, Египедэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө, мүн юрын ажалшадайшье зүгһөө Советскэ правительствые толгойлогшые тон халуунаар угтаһан тухайнь онсолон тэмдэглэнэ. «Популар» газетэ «Асуан» гэжэ нэрлэгдэһэн томо статья соогоо «египедэйхидтэ эдихэ юумээр хангаха, ажал олгохо, социализм байгуулха арга олгохо энэ асари ехэ барилгын түүхэтэ удха шанарые» онсолон тэмдэглэнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗ АРАДУУДАЙ ТЭМСЭЛЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ДЖАКАРТА. «Советскэ Союз неоколониализмда, империализмда, мүлжэлгэдэ эсэргүү тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябана гээд «Индонезиан геральд» газетэ бэшэнэ.

«Советскэ Союз араб арадуудай үнэн зүб хэрэгыень дэмжэнэ гээд Хрущев дахинаа мэдүүлбэ»,—гэһэн гаршагтайгаар Джакартын газетэнүүд Н. С. Хрущевой, президент Насерай Порт Саидта хэлэһэн үгэнүүдые толилбо.

Хүндэтэ совет айлшанаа Египедэй бүхы нютагуудта тон халуунаар угтана гээд, бүхы газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

Дели городто элһэн шуурган болобо

ДЕЛИ, майн 21. (ТАСС). Мүнөө һүни Дели городто хүсэ ехэтэ элһэн шуурган болоо. Городой үйлсэнүүд зузаан элһээр хушагдаа. Үндэһөөрөө абташаһан модонууд зарим газарта харгые хаажархиһан байна. Ниислэлэй олон районуудта электрын утаһанууд гэмтээгдээ юм. Энээнһээ уламжалан городто түймэр боложо эхилээ. Палам аэропортдо пассажирскэ самолёдууд буухаяа болёод байна.

Хүсэтэ һалхинай һүүлээр гэнтэ хүйтэн боложо эхилээ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ХИЛЫН СААДАҺАА

Индонезиин хилэ дээрэхи байдал улам шангадана

ДЖАКАРТА, майн 21. (ТАСС). Хойто Калимантанай хилэ дээрэ Англиин колониальна сэрэгүүд болон патриодуудай отрядуудай хоорондо хэдэн зэбсэгтэ тулалдаанууд һүүлэй үедэ болоо.

Индонезиин хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор Сингапур болон Гонконгһоо Англиин шэнэ сэрэгшэдые, сэрэгэй техникые Хойто Калимантан руу эльгээһэнһээнь уламжалан, эндэхи байдал улам шангадаа.

Партизанууд долоон хоног соо 540 добтолго хэбэ

ПАРИЖ, майн 21. (ТАСС). Майн 10-һаа 16 хүрэтэр Урда Вьетнамай партизануудай хэмжээ ябуулгануудынь улам эдэбхитэй болоо гээд США-гай командованиин түлөөлэгшэ Сайгондо мүнөөдэр мэдээсэбэ. Энэ болзор соо партизанууд 540 добтолго хээ.

Партизануудай буляажа абаһан юумэнь бүри ехэ болоо гээд Америкын командовани мэдэрнэ. Майн 10-һаа 16 хүрэтэр Урда-Вьетнамай партизануудтай болоһон байлдаанда США-гай 9 сэрэгшэд шархатаа.

Энэ хуудаһанда уншажа һонирхыт:

Хурса бэлигтын оролдолго.

*

Гайхамшагта шадабари

*

Хүнгэхэн гэр

*

Онтохон, (Оньһон үгэ), шог, ёгто.

Нэгэ зураг тухай

ТАЛЫН ЗҮҺЭ

Тала. Үргэн тала. Үнгын сэсэгүүд хамар сорьён хангалтана. Таршаануудай гуяа хабирха, зүгынүүдэй гүнгинэлдэхэ шэхэнэй шиир таһалнагүй. Элһэн харгы дээрэ арбаад наһанай хүл нюсэгэн, маряатай хүбүүхэн зогсоно. һарабшалан алад холо руу юушьеб харана. Аяар саана, бүхэтэр добын хаяагаар халуунһаа жэгшэшэһэн һүрэг хонидоо туугаад Галдан ахай гаража ерэбэ. Гол уруу тэгүүлһэн хонидые, бүхыд гэһэн Галдан ахайе алдангүй гэтэжэ байтараа, гартаа бариһан бургааһаараа шара элһэн дээрэ юушьеб зуража эхилбэ. Хамагаа хуу мартаад, зурана, зурана. Нэгэ үе тэрэнээ арилгажархина, тиигээд дахин эхилнэ. Тиин элһэн дээрэ, үргэн тала, Галдан ахай, һүрэг хонид бии болоно.

— Дашанима! Өө Дашанима!—гэһэн хашхараан һэеы гэр тээһээ дуулдана. Теэд хүбүүн тархяашье үндылгэнэгүй.

— Дашанима!!

Дашанима Дугаров бага наһанайнгаа энэ нэгэ ушарые «Зунайнгаа амаралтада» гэжэ зурагаа зуража байхадаа мартангүй ухаандаа хадуужа байба. Шииг бороотойдо туулган үнгэтэй Невагай долгидые өөрынгөө багша профессор Непринцевэй мастерской сонхоор харан байхаданшье, тэрэ үргэн тала, Галдан ахай, һүрэг хонид, һэеы урсахан гэр, түрэһэн эжынь нюдэндэнь хаанаһаашьеб бии болошо бэлэй. Илья Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай институтда хоёр жэл һураад байхадаа, үшөөл тэрэ зурагаа түгэсхөөгүй һэн. Юуншьеб дутаа... Теэд юун бэ? Тэрэл «юушьеб» бэдэрхээ түрэл Агаяа бусаад, таладаа гараа һэн. Хонид, наһатай болоҗо бүри бүхышэһэн Галдан ахай... Энэ удаа элһэн дээрэ бэшэ, харин ёһотой этюдник дэлгээд, карандаш, шэрэ, хөөгөөршье хэдэн олон эскиз хээ гээшэ һэм! «Түрэл талынгаа зүһэ олохо хэрэгтэй!» — гэһэн бодол тиихэдэл залуу уран зураашын сэдьхэл үрэмдэн ороо һэн.

«Талын хүнби. Тиимэ хадаа олохол байхаб!» — гэжэ шүдөө зуун шэбшэдэг, үглөөнэй улаахан наранай талын нюрган дээгүүр зээрэмхэй шэнгеэр мухарижа ябаһаа эхилээд, арюунда ороторнь Агынгаа талаар алхалдаг һэн.

Үбэлынь бэлэн болоһон зурагыень үетэн нүхэдынь тойрон харахадаа, үндэрөөр сэгнээ юм.

— Буряад нютагыш ошожо үзөөгүйб, теэд энэ зурагыш харахадаа ошожо үзөөб, түрэл саданарааршни уулзажа золгооб, талынш үнгэ зүһэ хоёр нюдөөрөө харааб гэжэ хэлэхэ эрхэтэйб,—гээд осетин Ахмед Торчаков үнэн зүрхэнһөө мэдүүлээ бэлэй.

...Баһал тала. Ягаан, шад улаан үнгэтэ гүбээнүүд. Зунайнгаа амаралтада ерэһэн хүбүүгээ тэбэрихэ гэжэ гараа дэлгээд байһан эхын баяраар халиһан шарай. Солбон хурдан тула ахадаа түрүүн гүйжэ ошоод аһашаһан дүү басаганайнь инаг түхэл абари.

«Победа» машинаһаа буугаад, баранай баярай долгиной салгидахые, тиигээд нэгэ бага намдахыень хүлеэнгээ, гараа аршажа байһан хонишон эсэгэнь... Эндэ хүн бүхэн, бүхы юумэн өөрын онсо шэнжэтэй, гэбэшье нэгэл амитай, нэгэл зүрхэ хүдэлгэмэ зурагай оньһоор хоорондоо холбоотой. Тэрэнь юуб гэхэдэ, үбгэ эсэгэнэрэйнь уйтай урдын ажабайдалтай, мүнөө сагай зол жаргалта орьёлмо ажабайдалтай таһаршагүй холбоотой, үлгынь болоһон тала бшуу.

...Улаан-Үдэ хотын уран һайханай музей соо энэ намар нээгдэһэн залуу уран зурааша Дашанима Дугаровай выставкэ харагшад тэрэ зураг тухайнь дэбтэр соонь иигэжэ бэшээ:»

«Энэ зураг талын сэдьхэл, талын дуун гээшэ». Яаха аргагүй зүб! Этигээгүй һаа, Дашанима Дугаровай «Зунайнгаа амаралтада» гэжэ үргэн ехэ зураг үшөө дахин харагты.

К. АНДРЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

ГАЗЕТЫН МҮНӨӨДЭР... НОМЕРТО:

Түрүү бэшэг кукуруза тарилгада зорюулагдана.

Нэгэдэхи хуудаһанда «Үйлэдбэрнин экономическа ашаг дээшэлүүлхэ» гэһэн гаршаг доро промышленность болон барилгын асуудалаар болоһон Бүхэроссин зүблөөн тухай тобшохон мэдээсэл, мүн тэрэ зүблөөндэ хабадагшадай РСФСР-эй промышленностиин предприятинуудай, барилгын проектнүүдые зохёодог эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуудай хүдэлмэришэд, инженер, техни гүүд, экономистнууд, технологууд, конструкторнууд, һаучна хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан хандалга хэблэгдэбэ.

Республикын колхоз, совхозуудтай хабарай тарилгын ябаса тухай майн 20-ной мэдээн редакцинн тайлбарилгатайгаар толилогдобо.

Газетын хоёрдохи хуудаһанда Бүхэроссин экономическа зүблөөндэ хабаадагшадай хандалгын түгэсхэл, «Түрэл орон доторнай» гэһэн һонин. «Электромашина» заводой ... И. Новиковой «Экономи... дэм үйлэдбэридэ зорюул... һэн статья эндэ толилогд...

Гурбадахи нюурта СССР... Министрнүүдэй Соведэй ... дэхи наука, техникын ... Ленинскэ шангай комитет... дээсэл, «Хооһон үгэтэ ... гаа амасана» гэһэн бэшэ... зар ороной нэрэнүүдэй ... гэһэн статья толилогдоо...

«Уласхоорондын байда... һэн бүлэгтэ Арабуудай Н... мэл Республикада Н. С. ... щевой айлшалжа байһан ... дэлхэйн хэблэлэй бэшэжэ... һан тухай мэдээсэл, Хиро... һаа, Нью-Йоркһоо Ханой, ... карта болон Парижһаа аб... телеграмманууд бии.

Дүрбэдэхи хуудаһанда «... ботын галнууд» гэһэн юра... гаршаг доро Э. Сосновск... «Һайн шанар», Василий С... новой басни, Э. Фадеевэй «... хэн» гэжэ шүлэг болон ... олон һонин зүйлнүүд, зура... ниитэлэгдэбэ.

Соморшье, дулааншье, зохидшье

— Зай, бодхоое,—гээд, Николай Губкинай дурадхаадхихада сахилзама сагаан синтетическэ хоолойнуудһаа бүридэһэн найман углуутай армаг дүрбэн хүн нэгэн доро үргөөд, саб байса һуулгажархина. Удаань баһал тиимэ аад, хоёр метр утатай хүндэлэбшэ тэртэгэ хэжэ, тэрэ армагаа бүхэлнэ. Оройдоо хэдэхэн минутын туршада шэнэ гэрэй армаг бэлэн болоодхибо. Мүн лэ ойрохон зуура тэрэ армагта синтетическэ материалаар нэхэгдэһэн бүдөөр хэгдэһэн хушалта, хананууд уягдан бүхэлэгдэнэ. Иигээд лэ урдань юушье үгы байһан бэлшээриин газарта, талын дунда хонишодой байха таарамжатай зохидхон гэр һараһаар байтар баригдашабал даа.

Энэ һонирхолтой ушар һаяшаг Сэлэнгын совхозой хонишодой нэгэ бригадада болоһон юм.

Энэмнай синтетическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг Мытищинскэ комбинадай синтетическэ материалнуудаар бүтээгдэһэн гэр гээшэ. Иимэ гэр хүйтэн дулааниие табидаггүй, ямаршье ехэ хура бороодо нэбтэрдэггүй. Тэрэ гэр соо пеэшэн табижа, хабар, намарай ольбон хүйтэндэ галаа түлеэд, уни бутаруулан һуухада малшадта аажам зохид байха бшуу.

Иимэ гэрые тон богонихон сагта хабсаргажа болоно. Тэрэшэлэн тэрэнээ дары түргэн задалаад, хэһэг хэһэгээр монсогойлоод, эмээлтэй мориндо ганзагалаад ябашахада хамаагүй, соморшье, хүнгэхэншье ха юм. Синтетическэ гэр дотор 5—6 хүнэй байрлахада заашье уйтадахагүй. Тэбшолон хэлэбэл, иимэ гэр 5—6 хүнһөө бүридэһэн хонишодой бригадада эгээл таарахаар бүтээгдэһэн.

«Сельхозтехникын» манай республикын нэгэдэл даб дээрэ 20 иимэ гэр асараа һэн. Тэрэнэйнь гурбые Сэлэнгын совхоз худалдажа абаа. Эрхим хонишод нүхэд Найданов, Цыренов болон Нимаевай бригадынхидта малайнь бэлшээри дээрэ тэдэниие хабсаргажа үгэбэ. Мүнөө эндэхи малшад ап-бүн гэжэ убэлжөөндэ һуудаг шэнгеэр түбхинэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэлшээри дээрэ хабсаргагдаһан синтетическэ гэр.

В. ШИТИКОВЭЙ фото.

Шэхэнэй шэмэг нюдэнэй хужэр

ОНЬҺОН ҮГ...

Эртэ байхаһаа хойшо яра...
Элбэг байхаһаа хойшо ал...
Хахархай дэгэлтэй хүн һуу...
Хатарша моритой хүн ябаа...
Хожор үнеэн мөөрөөшэ,
Харуу хүн уряаша.

Л. ЛИНХОВОИН... суглуулбари...

Абаха гарынь томо
Үгэхэ гарынь нарихан...
Бороогой үмэнэ һалхин...
Боохойн (шонын) үмэнэ ...

Ч. ЛОДОЙДАМБЫН «Ту... Тамир» гэжэ романһаа.
Ш. НИМБУЕВ түүжэ бэш...

ХАНА НЭБТЭ ХАРАДАГ БАСАГАН

Арба нэгэ наһатай Вера нюдөө шангаар боогоод, арбагархан гараараа үбсүүн дээгүүрни яаралгүйхэн барисагаагаад:

— Зүрхэнтиай эндэхэнэ байна. Мэшээг шэнги юумэ соо хэбэртэйл, — гэбэ.

— Теэд, хайшан гэжэ сохилноб — хайшаа һунанаб?

— Үгы даа, эгээл иигээд сохилно,— гээд нюдаргаханаа хэдэ дахин адхажа агшаан, табижа задалан харуулба. Тиигэһэнэйнгээ һүүлээр:—Улаан шуһаниинь сорго һудал соохонуур, иишэхэнээ урдана,— гээд нэмээбэ.

Хара хүрин эльгэн —«ехэ мэшээг», «бүдүүн һудал»— нарин хоолой байна гээд зааба. Гэдэһэ барьяад «үзэхэ» зуураа: — Фэй, эндэтнай могой шэнги годигор юумэнүүд байнал—гээд нюураа уршылгаба...

Иигэжэ февраль һарын эхеэр Ульяновска областиин Новочеремшанска нютагай һурагша Вера Петровагай юрэ бусын «рентгендэ» ороод гараһан байнаб. Хурганuудайнгаа, бүхы бэеынгээ арһанай хээгээр һэтэ нэбтэ харадаг энээхэн басагые тиихэдэ нэгэшье эрдэмтэн мэдэхэ болоодүй байһан юм. Энээн тухайдань басаганай эхэ, эсэгэнь, үсөөхэн түрэлхид лэ тухайлдаг байгаа.

Верын эсэгэ, Михаил Павлович Петров, түрүүшын туршалга хэхэ зүбшөөл ехэл түбэгшээнгеэр үгэһэн юм:

— Гэнтэ ухаан ойндонь нүлөөлхэгүй юм гү? Тиимэ туршалга хэһэнэй хэрэг бии аал даа? — гэжэ маргаһанай удаа:

— Яахаб теэд, туршаад лэ үзэхэ болоо гүбта,— гэжэ зүбшөөрбэ.

Басагаханай нюдэдые шангаар боогоод, «эди шэдииень гаргуулжа» эхилбэ. Гар ба хүлнүүдэйнгээ хургаар, дала мүрөөрөө, үбдэгөөрөө саарһанай, карандашай үнгэ торьдоһогүй танидаг, тэдэнэй ойронь хүрөөдшье, мүн зургаа, найман сантиметрэй зайтай газарһаашье үнгыень илгаруулан танидаг байба. Тиихэһээ гадна, элдэб юумэнүүдые хоёр-гурбан номой дооро табихада, тэдэниие түбэггүйгөөр танижа, нэрээрнь нэрлэдэг юм. Фото зурагуудые алдангүй «уншадаг», хубсаһа нэбтэ «харадаг». Оймһотой хүлөөрөө фото зураг дээрэ гэшхэбэл, тэрээн дээрэхи танил хүнүүдые нэрлэн хэлэдэг юм.

Вера басаган журналай хуудаһанууд дээгүүр гараараа тэмтэрэн уншадаг, жэжэхэн зурагуудые танидаг байна. Вера нэгэтэ диван дээрэ хэбтэхэ зуураа:

— Баабай, зэргэлээ таһалга соо байдаг тетенька юундэ бархирна гээшэб?—гэжэ гэнтэ эсэгэһээ асууһан байгаа хаш.

Вера тэрэ эхэнэрэй орилхые дуулаагүй, харин ханын саанахи сонхын дэргэдэ нюдэнэйнгөө нёлбоһо аршажа байхыень нэбтэ «хараһан» байгаа.—Тиихэдэнь шалгаха гэжэ шиидээ һэм, — гээд эсэгэнь хөөрэнэ. — Комнатын модон үүдэнэй саана байһан юумые гараараа «харахыень» Верадэ дурадхагдаа бэлэй. Гэртэхинэйнгээ дүрэ зурагуудые хэдэн фотографи дээрэһээ олоҗо нэрлэн заагаа һэн. Тэрэнэй удаа шулуун ханын саана байһан юумэ хаража шадаха ха гү гээд шалгаба. Вера гэрэйнгээ ханые гараараа удаан «хаража узэһэнэй» һүүлээр: «бухал шэнги пампагар үһэн харагданал» гэбэ. Үнэхөөрөө ханын саана эхэнэр хүнэй томодхогдоһон фотографи байһан байгаа. Энэ мэтээр саашадаа олон туршалга хэһэн юм. Гарыень норгоходо лэ «харахаяа» болидог байба.

Басаганайнгаа иимэ эди шэдитэйе гэртэхиниинь һаяхан мэдээ. Вера урда мэтээшэлэн хүдэлмэриин үдэрэй дүүрэхэ үеэр эсэгэдээ ерэбэ. Михаил Павлович басагаяа хажуудаханаа һуулгаад «энэ гэһээр бэшэжэ дүүргэхэб, тиигээд гэртээ харихабди» гэбэ. Тэндэ байһан ехэ хүрин сейф Верые ехээр һонирхуулаа хаш. Сейфэй лааг будагынь дуб модоной үнгэдэл адляар харагдаад, анхарал татаба. Вера түрүүшээр нэгэ гараараа, удаа тээнь нүгөө гараараа сейфэй ойро хүрөөд, нюдөө аниба. Тиигэһэнэй удаа гэнтэ иигэжэ асуугаа һэн:

— Баабай, иимэ олон тамганuудые юундэ эндээ байлганаш? Эсэгэнь гайхангяар хараад, сейфээ хаажархиба. Тэрээн со... документнүүдтэй папкануу... дээн доро, нээрээшье, хүү... тамганууд хэбтэһэн байгаа.

— Верочка, яагаад ... бэш? — гээд эсэгэнь асууба.

— Хардал деэ. Тэдэшни па... нууд доро хэбтэнэл. Зариман... түхэреэхэнүүд, зариманиинь ... руулай коробко шэнги байна.

Апрельдэ Верые Ульяновск... то асарһан юм. Тэрэнэй юрэ б... сын онол бэлигые эрдэмтэд ... талаарнь шэнжэлээ. Элитэ ... эрдэмтэд — Психиатриин ... ральна инстит\удай дире... профессор Д. Д. Федотов, проф... сор Ю. С. Николаев, багша-п... хиатор Т. И. Тепеницина б... бусад олон хүнүүд комисс... составта ороһон байгаа.

Вера арһанайнгаа хээгээр ... маг юумэ харадаг онсо онол ... лигтэй гэжэ эдэ эрдэмтэд тоб... лол хээ.

Вера Петрова дүрбэдэхи кл... ста һурана. Түрэлхидынь ... шанга, солбон, һүбэлгэн басаг... врач болохо һанаатай...

А. КАЛИСТРАТОВ.
Ульяновск.

* * *

Газетын редакци иимэ мэдээсэл абамсаараа энээндэ тайлбари үгэхыень гуйжа Гүрэнэй психиатриин эрдэм-шэнжэлгын институдай директор профессор **Д. Федотовто** хандаһан байна. Профессор иигэжэ хэлэбэ:

РСФСР-эй Элүүрые сахиха министерствын комисси апрелиин эхеэр Ульяновск хото ошожо, Вера Петроватай уулзаа һэн.

Боолтоёо нэбтэ харахагүйнь тулада, гэрэлэй нэбтэлхэгүй экран басаганай урда табяа һэмди. Хоёр-гурбан номуудай доро хэбтэһэн саарһанай үнгэ танидаг, «Пионер» журналай хуудаһанда юун гэжэ бэшэгдэһые уншадаг байба. Часай тоо дээгүүр хургаараа эльбэжэ үзөөд, хэды саг болоһые мэдэдэг, стрелкэнүүдыень хэлэһэн соо абаашажа табидаг байгаа.

Верын газаа гараһан хойно ковер доро зурагуудые хабшуулаад, тэндэ юун байнаб гэжэ асуугаа һэмди. Туфлитай, оймһотой хүлөөрөө хэһэг картон дээрэ гэшхэжэ үзөөд, «Өө, эндэтнай петушок, золотой гребешок байнал» гэжэ хүхюутэйгээр ооглобо.

Иихэдээ ямар онсо онол бэлигтэй ушаргадабаб? гэһэн асуудал эрдэмтэдэй урда гараад байна.

Оршон тойронхи байгаалиие тайлбарилха өөһэдынгөө хаба шадабариие хүсэд мэдэхэгүй байнабди. Үнгэ, үнэр, абяае хүнүүд ондоо ондоогоор илгаруулдаг байха юм. Үнгэ һайн танидаг нэгэ басаганай онол бэлигые һаяхан шалгаха зуураа, Скрябинай ното бүхэниие олон үнгөөр шэрдэдэг байһые һанаандаа оруулаа һэм.

Архи шалгагшад (дегустаторнууд) хэдэн зуун сортын архи яагаад илгаруулнаб? Бүд нэхэгшэд — нэгэл үнгын дүшөөд ондоо янзые яагаад илгаруулан танинаб? һохор хүнүүд яагаад ямар нэгэн юумые холоһоо түһөөлэн мэдэрдэг, түхэл дүрсыень тухайлдаг бэ? Бүхы хүнүүдэй арһана... газаа талада, жэшээлбэл, ни... нүүдэй хоорондохи зайда, ... мэдэрдэг хубинууд бии байда... жэ элитэ совет эрдэмтэ психо... Ленинскэ шангай лауреат А. ... Леонтьевой тодорхойлһые ... ушарта һануулан дурдамаар.

Вера Петрова хайшан гээд ... һөөлэн мэдэдэгээ тайлбари... зуураа, хоёр нидхынгээ хоор... зааба. Верын нюдөө боолгоод б... хадаа, арһанайнгаа хээгээр ... шадаг» ушарые анхаралда ... хаар байна. Энэ талаар ... асуудал гарана.

Эдэ асуудалнуудта мүн... тодорхой харюу үгэжэ бири... хагүй байна. Элдэб янзын ... саамжа, тухайлбаринууд хэл... нэ. Саашадаа тон нариһаар ... жэлхэ, адаглаха шухала.

Профессор Д. ФЕДОТ...
Гүрэнэй психиатрай институ... директ...

«Сельская жизнь» газетэһ... абтаба.

Ута наһан

Тегеранһаа урагшаа 550 миль тухай газарта ой модоор хүреэлэгдэһэн Бак Адан гэжэ газарта Иранай эгээк үндэр наһатай хүн ажаһууна. «Эттелаат» гэжэ Иранай үдэшын газетые түшэг болгон, «Ассошиэйтед Пресс» агентство иигэжэ мэдээсэнэ: Сайед Абуталем Мусави гэжэ нэрэтэй үбгэн 191 наһатай болоҗо байна. Тэрэ үбгэн хэдэн зуун түрэл гаралтай үг гарбалаа толгойлно. Тэдэнэр гол түлэб Мусавиин үхибүүд, ашанар, гушанарынь болоно. Тэрэнэй (табадахи) һамган мүнөө 105 наһатай.

Сайед Абуталем Мусави ехэнхидээ хилээмэ, һү эдидэг, архи амандаашье хэдэггүй байха юм.

«Мастер леса» гэжэ журналһаа абтаба.

АМИДЫ ГҮРӨӨҺЭНДЭ ХУБИ ТАБИЛГА

(Шог зугаата рассказ)

Ойн боро гүрөөһэнэй үргыда һаял садажа байһан үе һэн. Үдэшын улаан наран нилээдгүй доро тонгойжо байгаа гээшэ һэн ха. Эгээл энэ үедэ Сэдэнжаб бидэ хоёр үргын олон гүрөөһэнһөө нэгэл гура бариха һанаатай ойн соорхойгоор ябаа һэмди. Дайнай һүүлэй үлэсхэлэн хабар һэн даа... Би тиихэдэ үшөө хори хүрөө үды ябааб. Сэдэнжаб гээшэмнай намда орходоо нэгэ бага ахамаршье, ангуушаншье һанаатай болоһон ябаа. Тиигэһээр ябатарнай нэгэ борохон толгойн үбэр хажуугаар эрэ эмэ хоёр гүрөөһэн, үргы бэдэрһэн ямаадтал адли, зурганалдажа ябаба. Сэдэнжабни морёо намда барюулжархёод, таба һүрэдэг буугаа баряад, ой соохонуур маряажа эхилбэ. Уданшьегүй тэрэ гүрөөһэднай толгойн ара руу далда орошобо. Сэдэнжабшье ами шэмэгүй юумэн толгой дээрэ гарахатаяа адли буудажа мэдэбэ. Ойшье сууряаташоо һааб даа. Бишье хоёр моридоо хуһа модонһоо уяжархёод, түргэхэн лэ Сэдэнжабайнгаа хойноһоо харайшабаб. Гүйжэ ерэн гэһээмни нэгэ томо гуран нюрган дээрээ өөдөө хараад һарагаанажа хэбтэбэ.

— Нүхэр, харыш! Энэ захаһаань!— гэжэ байжа Сэдэнжабайм энеэхэнь аргагүй. Нээрээшье харан гэһээмни ухаангүй томо холхоног борбогоножо байба. Тиихэдэнь бишье энеэшэбэб. Хоюулан аргагүй энеэлдэнэбди. Тэрэ гурамнай хүдэлжэ эхилбэ. Би гүйжэ ошоод, хутагаа гаргабаб. Тиихэдэмни Сэдэнжаб хорибо.— Боли, боли! Ганзагалхадамнай шуһан болошохо. Ерэ наашаа! Тамхяа татая.

Би Сэдэнжабайнгаа хажууда ерэжэ һуубаб. Тэрэмни тамхяа татана, хүхюун гээшэнь хэлэшэгүй даа.

— Нүхэр, одоол мэргээр буудана аабзаб? һа, һа! Шүдхэршье һаа, хабарайхиие борохон шүлэ эдихэ болобо хабди даа. Аа, мүнөөхи Дондогто нэгэ гуяынь үгэхэб. Шамда нэгэ хаһь хүртэхэ байна...

Сэдэнжабаймни баясаһаар, хөөрэһөөр байтар наранишье оробо. Нохой, халхай! Мүнөөхимнай бүришье ехээр хойто хүлөөрөө тиирэн тэршэлжэ эхилбэ. Уданшьегүй тэрэ гурамнай гэнтэ тэрд бодоод, гүйн гэхэдээ, нэгэ модо мүргэшэбэ. Сэдэнжабни хойноһоонь харайшаба. Модонһоо халба һүроөд, саашаа харайха мүртэнь Сэдэнжаб тэрэ гуранайнгаа ууса дээрэһээ баринаб гэн гэхэдээ хоёр адхаараа дүүрэн нооһо баряад, газар уруу мухаришаба. Гурамнайшье ошохо тээшээ арилшаба.

Сэдэнжабтаа гүйжэ ерэн гэһээмни, тэрэмни ёолоһоор хоёр адхаараа гуранай гуужажа байһан хөөхир нооһо дүүрэн адханхай, амаараа элһэ үмхэһэн, нюурынь хүнэй харашагүй муухай юумэн бодожо ерэбэ. Халаг хүхы табилдаһаар тэрэ гүрөөһэнэйнгөө хойноһоо харайлдабабди, теэд тэрэмнай манда хүсэгдэнгүйгөөр ой уруу уни гүйжэ ошоо һааб даа. Хаб харанхышье болошоо һэн.

Сэдэнжабни хунды сээжээрнь буудаһанаа мэдэнгүйгөөр амиды гурандаа хуби табижа, хүхижэ энеэжэ байһан байгаа ха юм. Теэд хайшан гэхэб, тэрэ һүниндөө «өөһэдынгөө гуя мориндоо ганзагалаад», халаглаһаар гэртээ ерээ һэмди. Сэдэнжабни гэртээ хүрэтэрөө тю-тю, туюян гэжэ даа гэһээр ерэгшэ һэн.

Б. БАТОЕВ.

ШОГ, ЁГТО

ЗАЛУУ АЙЛАЙХИ

— Лотерейнгээ биледээр автомашина шүүгээ һаа, бухы республика соогуураа аяншалхаб,— гээд нүхэрынь хэлэнэ.

— Зоргоороо ябаха сүлөө шамда хэн үгэхэ юм?— гээд һамганиинь хэлэбэ.

— Минии машина ха юм. Шамһаал һурахагүйб. Ойлгосотой гү?

— Тархиингаа хазайһан тээшэ ябажа болохогүй гэжэ би шамда хэлэнэб. Ойлгоо гүш? Машиныш худалдажа ерээд, өөртөө хубсаһа абахаб.

Энэ залуу айлайхи арсалдажа арсалдажа, һалаба гэхэ. Эдэ хоёр абари зангаараа таараагүй хаш.

Комод дээрэ хэбтэһэн лотерейн билет иигэжэ хэлэбэ:

— Алуулаагүй ангай арһа хубаадаггүй!

Текст болон зурагынь

Ф. БАЛДАЕВАЙ.

ТААБАРИ

Хамагые мэдэдэг шэдитэй,
Хамагта туһалдаг хүндэтэй,
Хурса сэсэн ухаатай,
Хурдан жороо хүлэгтэй,

Алдарта мэргэн баатар —
Айл бүхэндэ айлшална.
Хэмжүүлээгүй дайда хэн хэмжээб,
Хэлүүлээгүй нэрэ хэн хэлүүлээб?

Шэрүүн сагаан эсэгэтэй,
Шэрхи хара хүбүүтэй,
Налагай һайхан басагатай,
Номгон шара һамгатай.

Нима ЦЫНГУЕВ зохёобо.

ОДХОН ХҮБҮҮН

ОНТОХОН

Урдын урда сагта, үндэр хадын үбэртэ, үргэн голой эрьедэ үбгэн буурал эсэгэтэй, үгытэй ядуу байдалтай үнэшэн гурбан хүбүүд ан гүрөөл харбажа ами хоолоо тэжээгээд, урсахан гэр соогоо ууяжа һуудаг юм һэн ха. Нэгэтэ эсэгэнь хүбүүдээ нэрлэн дуудажа ерүүлээд, гэрээд үгэеэ хэлэжэ, гэшхэхэ замыень зааба. Хүүрыемни хойто хадынгаа оройдо хадагалхат гэжэ захяа. Юһэ хоноод байхада юрөөл үгэдэм этигэжэ хүүр дээрэмни ошооройгты. Тиихэдэтнай хогшол зөөриеэ таанартаа хубаажа үгэхэб гэжэ хэлээд, үбгэн болоһон эсэгэнь үреэлдээ хүрэһэн юм.

Аха, дүүнэр эсэгынгээ хэлэһэн ёһоор тэрэниие хүдөөлжэ хэрэгээ бүтээгээд байхадаа, олзо зөөри бэдэржэ, орон дэлхэйн уужам руу ошоё гэжэ хэлсэбэ ха. Одхон хүбүүниинь арсажа, эсэгынгээ хэлэһэн ёһоор эндээ байя гэхэдэнь, ухэхэеэ байһан хүнэй дэмыржэ хэлэһэн үгэдэ этигэхэ юун байхаб гэлдээд, эжэл хоёр аханарынь эрьежэ гэдэргээшье хараагүй һэн ха.

Одхон хүбүүн гансаараа урсахан гэртээ үлэжэ, уйдан гашуудан байтараа эгсэ юһэ хоноод эсэгынгээ хүүр дээрэнь хүлеэхэ гэжэ шиидээд үүр сайтар һууба ха. Зүүдэлэн, дууран һуутарнь, зүүн урда зүгһөөнь мориной түбэрөөн дуулдажа, үүрэй мүнгэн толон соогуур Үүлэн боро морин үүрһэн ерэжэ тогтошобо. Одхон хүбүүн тэрэ мори угтажа, утаһан жолооһоонь барихадань баатар хүнэй үмдэхэ хуяг дуулга, номо һаадаг ганзагадань уяатай байба.

Тиигэжэ байхын хирэндэ тэрэ ороной хаан хүрьгэн болохо хүбүүдэй хүсэ шадал туршажа үзэхэнь гэһэн зар түнхаг тараба ха. Одхон хүбүүн Үүлэн боро хүлэгөө үтэрхэн барижа эмээллээд, эбэр номо һаадагаа ээмдээ агсажа үргэлөөд, хаанай ехэ ордондо хатарган хүрэжэ ошоходонь, торгон утаһан залаа тэбэнэ зүүгээр тэнгэридэ хадажа торгоогоод, хобхо харбажа унагааһан баатар мэргэн хүбүүндэ басагаяа хахад зөөритэеэ үгэхэб гэжэ хаан баабай зарлиг болоһон байба. Хаанай хүрьгэн болохоёо хүсэһэн баяд ноёдой бардам омог далан табан хүбүүд даршалдан байжа харбанад. Теэд тэнгэридэ хүрэтэр харбаха тэнхээ тамиртай хүбүүн тэдэнэй дунда байбагүй. Хамагай һүүлдэ Одхон хүбүүн олоной урда гаража «би харбаад туршахам» гэхэдэнь, «харбуулагты, харбуулагты» гэлдэжэ арад зониинь ара үбэрһөөнь хашхаралдаба. Тиихэдэнь хаан баабайнь харбаг гэжэ зүбшөөбэ.

Баяд ноёдой бардам омог хүбүүд энэ зольбо зайгуул баарма номо годлиёо дааха юм гү гэхэ мэтээр наада хаража, эльгэ хатан энеэлдэһээр байтарнь, Одхон хүбүүн улаан утаһан залааень хобхо харбан унагаажа, хаанай зарлиг дүүргэбэ. Хаанай басаган Одхон хүбүүнэй хажуудань ерэжэ, урихан нюдөөрөө эмнин хараад, харбажа унагааһан улаан утаһан залааень малгайдань хадаба.

Тэрэнэй удаа дүшэн хараанай газарһаа урилдан ерэжэ, дүшэн хана үндэр хүреэ дээгүүр харайлган гараһан хүлэг морито баатар хүбүүндэ басагаяа хахад зөөритэеэ үгэхэб гэһэн хаанай хоёрдохи зарлиг бууба. Энээнэйнь удаа Одхон хүбүүн олзо хүлэг морёороо хамагай хойно табигдабашье, харгы замдаа ахижа, олоной урда тобойһоор дүтэлэн ерэжэ, дүшэн хана үндэр хүреэ дээгүүрнь дүүлин харайлган гаража хаанай хоёрдохи зарлиг дүүргэбэ.

Тэрэнэй удаа далан табан баатар бүхэшүүлые бултыень хаяһан барилдааша бүхэ баатар хү... басагаяа хахад зөөритэеэ үгэ... һэн хаанай гурбадахи зарлиг ... ба. Одхон хүбүүн барилдаа ба... бар хүсөөрөө бултыень хаяжа, ... байһанаа бүгэдэндэ харуулан, ... най гурбадахи зарлиг дүү... Урилдаанда урилдажа, үндэр... райгша Үүлэн хүлэг морёороо ... илажа, баатар мэргэн солодо ... шэ Одхон хүбүүн олондо һай... дан, хаанай хүрьгэн болоҗо ... ень хахад зөөритэйнь абаад, ... бусажа үншэдые тэдхэжэ, ... шүүлые жаргуулһан юм гэлсэ...

Зүлхын Буряадай хэлсэд... гэр.

Степан ДЫРХЕЕВ, хөөр...
Бато-Мунко ДЫШИН... бэш...

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-3..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00121. Зак. № 487.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.

1964 оной майн 23.